

TURUN KAUPUNGIN

RAKENNUSPERINTÖ- OHJELMA

TURUN KAUPUNGIN

RAKENNUSPERINTÖOHJELMA

TURUN KAUPUNKI

YMPÄRISTÖTOIMIALA, KAUPUNKISUUNNITTELU

2015

SISÄLLYS

1	STRATEGIA	
	Visio & toimintamalli	3
	Rakennussuojelun periaatteet	4
2	LÄHTÖKOHDAT	
	Lainsäädäntö, ohjelmat ja sopimukset	6
	Turun strategiat	11
	Edellytysten luominen	12
3	ARVOT	
	Rakennettu perintö	16
	Rakennetun ympäristön arviointi	18
	Arvottaminen	18
	Arjen moderni rakennusperintö	20
4	KÄYTÄNNÖT	
	Rakennussuojelu ja maankäytön suunnittelu	21
	Neuvonta ja valvonta	24
	Turun museokeskuksen vastualueet	
	–Tutkimus, inventoinnit ja viranomaistyö	26
	Sata vuotta rakennussuojelua	27
	Tietoa rakennusten historiasta	29
5	OHJELMAN TOTEUTTAMINEN	
	Toimenpiteet	30

1 STRATEGIA

VISIO & TOIMINTAMALLI

Rakennusperintöä vaalitaan kaikin tavoin; Turku on viihtyisä, ainutlaatuinen ja houkutteleva kaupunki hyvin hoidetun ja monimuotoisen rakennetun kulttuuriympäristönsä ansiosta.

Rakennusperinnön vaalijana Turun kaupunki käyttää vastuullisesti asemaansa maankäyttöä ja rakentamista ohjaavana viranomaisena sekä rakennusten omistajana. Rakennussuojelukiiotoja ehkäistään pitämällä selvitykset, suunnitelmat ja ohjeet ajanmukaisina. Rakennusten jatkuvaa käyttöä edistetään kaikin keinoin.

Asemakaava-alueella rakennussuojelu toteutuu ensisijaisesti asemakaavamääräyksin. Asemakaavamääräyksissä esitetään mahdollisten korjaus- ja muutostöiden ja lisärakentamisen periaatteet. Yleiskaavaa ja rakennusjärjestystä käytetään osoittamaan laajemmat vaalimisen tarpeet tarkempaa suunnittelua varten. Rakennetun ympäristön ominaispiirteiden säilymistä tuetaan suosituksin, ohjein ja neuvonnalla. Täydentävä rakentaminen sovitetaan olevan ympäristön erityisiin arvoihin. Rakennusoikeutta määriteltäessä otetaan huomioon hyvän ympäristökuvan toteutuminen ja korjausrakentamisella käyttöön saatavat neliöt.

Rakennusperintöä hoidetaan ja tutkitaan suunnitelmallisesti, jotta rakennusten arvo säilyy ja niiden elinkaari pitenee. Käytetään laadukkaita, helposti korjattavissa olevia ja kauniisti vanhenevia materiaaleja ja hyviksi todettuja ratkaisuja. Hyvin toteutetut, rakennukseen sopivat muutostyöt ovat osa elinvoimaista rakennuskulttuuria.

Työllä rakennettu, näkyvä kulttuuriperintö tukee Turun identiteettiä taidon ja osaamisen kaupunkina. Työn historiaa, arjen ympäristöjä ja rakennusten sisätiloja säilytetään ja niiden kulttuurihistoriallisia arvoja kunnioitetaan aikakautensa elintapojen ja arvojen heijastajina.

Tieto on vaalimisen pohja. Rakennettua ympäristöä koskevat suunnitelmat, päätökset ja toimenpiteet perustuvat parhaaseen mahdolliseen tietoon. Rakennusinventoinnit ovat suunnittelun perusselvitysaineistoa, ja niiden tulee olla riittävän kattavia. Tiedonkulkua ja yhteistyötä lisätään. Viranomaistyössä syntyvää kulttuuriympäristöön liittyvä tietoa tallennetaan ja julkaistaan suunnitelmallisesti kaikkien käyttöön. Paikkatietoaineistot jaetaan kattavasti helppokäyttöisessä muodossa.

RAKENNUSSUOJELUN PERIAATTEET

Rakennusperintöohjelman laadinta perustuu Turun kaupunginvaltuuston ryhmien väliseen sopimukseen 2005–2008 sekä vuonna 2009 hyväksytyyn Turun arkkitehtuuripoliittiseen ohjelmaan.

Kaupunkisuunnittelun, rakennusvalvonnan ja museokeskuksen yhteistyönä toteutettu ohjelma on linjaus rakennetun ympäristön vaalimisen ja rakennussuojelun periaatteista. Ohjelmalla määritellään lainsäädäntöön, sopimuksiin ja strategioihin perustuvat paikalliset periaatteet rakennussuojelulle ja rakennusperinnön vaalimiselle. Ohjelman lähtökohtana on että rakennusperintö on osa elävää, jokapäiväistä toimintaympäristöä; identiteetin perusta ja omaleimaista uudistumista tukeva voimavara.

Ohjelma on luonteeltaan strateginen, eikä ohjelmalla esitetä rakennuskohtaisia suojelutavoitteita. Suojelun ohjaaminen tapahtuu pääasiassa maakunta- ja yleiskaavojen kautta. Tulevia suojelukysymyksiä varten ohjelmalla luodaan toimintamalleja, joita toteutetaan etupäässä kaupunkisuunnittelun kautta.

Lähtökohtana on, että rakennuksia käytetään ja ylläpidetään niiden ominaisuuksiin sopivin tavoin. Oikein käytettynä, huollettuna ja korjattuna rakennukset ja niiden arvo säilyvät. Ohjelman keskeisimpiä toteuttajia ovat kiinteistöjen omistajat, käyttäjät ja huoltajat. Viranomaistoiminta tuo ohjelman suojeluperiaatteet käytäntöön maankäyttöä, rakentamista ja kiinteistöjä koskevilla päätöksillä.

Rakennusperintö ja paikallisuus

Suomen vanhimmassa kaupungissa rakennusperintö on verraton kilpailuvaltti. Turku tunnetaan pitkän historian muovaamasta ympäristöstään: eri-ikäisistä rakennuksista, moniulotteisesta kaupunkikuvasta ja vanhoista kaupunkipuistoista, varttumisen arvokkuudesta.

Rakennusperinnön vaalimisessa ihanteellista on, että aikaisempi rakennuskulttuuri jäsentyy kiinteäksi osaksi nykyistä toimintaympäristöä, ja että nyky-ympäristöstä on nähtävissä rakentamisen historia.

Talojen kieli koskettaa jokaista; me tunnemme arkkitehtuurin muodot ruumiissamme, miten tila ottaa syliinsä, pilari seisoo pystyssä, seinä vastustaa painetta. Muistot piileksivät nurkissa ja käytävillä. Me samastumme taloihin, ne ovat pysyvyydessään jalansijamme maailmaan, ne ovat korvaamaton olemassaolomme osa. Me luemme kaupungin kirjasta, että on olemassa 'ennen' ja 'nyt', ja että se mikä on 'nyt' tulee joskus olemaan 'ennen'.

Kaj Nyman: Talojen kieli (2001)

Maankäytön suunnittelussa ja rakentamisessa tehdään jatkuvasti ratkaisuja uuden ja vanhan suhteesta. Rakennusperinnön välitön läsnäolo antaa merkityksen myös ympäristön uusille elementeille. Kun rakennusperintö elää osana normaalia arkea, säilyy vuorovaikutus ajallisten kerrosten välillä; osaamme lukea että on olemassa ennen ja nyt.

Rakennusperintö on talojen lisäksi paljon muutakin: katujen verkko ja näkymät, pihat, puistot, sillat, muurit, aidat, pengerrykset, rakennustapa ja materiaalivalinnat ovat rakennusperintöä. Olemme jatkuvasti kosketuksessa arkkitehtuuriin, rakennettu ympäristö ja sen laatu ovat yhtä kuin elinympäristömme ja sen laatu. Rakennettu ympäristö on todellisuutemme konkreettinen kuva.

Suojelu

Rakennuksesta huolehtiminen on normaalia kiinteistönomistajan velvollisuuksiin kuuluvaa arjen rakennussuojelua. Rakennusperintö on osa yhteistä ympäristöämme, historiaamme ja muistiamme. Rakennetun ympäristön arvokkaiden piirteiden säilyttäminen vaatii viranomaisohjausta suojelumääräyksineen.

Rakennettua ympäristöä tulee vaalia eikä erityisiä arvoja saa hävittää. Tämä on yksi lainsäädännön lähtökohtia. Erityisten arvojen turvaaminen, rakennussuo-

Suojella

Estää kärsimästä vahinkoa, olemasta alttiina jollekin vahingolliselle; turvata vahingolta tai vaaralta; turvata.

Nykysuomen sanakirja

jelu kuuluu kunnan velvollisuuksiin osana kaavoitusta ja rakentamisen valvontaa. Oikeusvaikutteinen rakennussuojelu toteutuu asemakaavoitetulla alueella asemakaavamääräyksin ja asemakaava-alueen ulkopuolella yleiskaavamääräyksin. Maakuntakaava ja valtakunnalliset inventoinnit ohjaavat kuntien kaavoitusta. Suojelu tapahtuu ensisijassa kaavoituksen keinoin maankäyttö- ja rakennuslain puitteissa. Vain poikkeustapauksissa sovelletaan lakia rakennusperinnön suojelemisesta (ent. rakennussuojelulaki).

Arjen ympäristöön kohdistuva suojelu toteuttaa tarkoituksensa kun kulttuuri- ja hyötyarvot kohtaavat tasapainoisessa suhteessa ja suojeltua kiinteistöä voidaan käyttää ja ylläpitää järkevästi sekä eri säädöksiä voidaan noudattaa yhtä aikaa. On kuitenkin väistämättä tilanteita, joissa kaikkia arvoja ei voida säilyttää tai toteuttaa. Silloin on tapauskohtaisesti ratkaistava, milloin suojeluarvot menevät muiden arvojen edelle, mutta myös milloin muut arvot osoittautuvat suojeluarvoja tärkeimmiksi.

Suojelussa on kyse tiettyjen arvojen ja ominaisuuksien säilyttämisestä, ei siitä että mikään ei koskaan muutu. Suojellun kohteen on (monumentaali-kohteet pois luki-en) pysyttävä käytössä, kunnossapidon ja rakennukseen sopivan ajanmukaistamisen tulee olla itsestään selvää. Koska suojelu perustuu erityisarvojen määrittelyyn, olisi suojelumääräyksissäkin aina mahdollisuuksien salliessa määriteltävä muutoksen rajat tulkinanvaraisten turmelemiskieltojen sijaan.

Rakennuskannastamme suuri osa edustaa modernia ja teollista rakentamista. Modernin rakentamisen ja arjen rakennusperinnön suojelutarpeiden ja sopivien korjaustapojen selvittäminen on ajankohtaista juuri nyt, sillä peruskorjausikään tulee valtava määrä rakennuskantaa yhtä aikaa. Yhteneviä piirteitä omaavien ympäristöjen etuna on, että niiden kulttuuriperintöä voidaan vaalia luomalla alue- tai rakennustyyppikohtaisia korjaustapaohjeita ja määräyksiä rakennusjärjestykseen tai merkitä yhtenevät, säilytettävät aluekokonaisuudet yleiskaavoihin. Rakennusjärjestyksen ja yleiskaavan tehokkaampi käyttö edistää osaltaan rakennussuojelutilanteen ajanmukaisuutta merkittävästi.

Ylioppilaskylän länsiosa (J. Söderlund, E. Valovirta) valmistui 1970-luvun alussa ja suojeltiin asemakaavalla 2001 vain 30 vuoden ikäisenä.

2 LÄHTÖKOHDAT

LAINSÄÄDÄNTÖ, OHJELMAT JA SOPIMUKSET

Lainsäädäntö

Rakennettua ympäristöä koskevassa maankäyttö- ja rakennuslaissa lähtökohtana on ympäristöön liittyvien arvojen säilyttäminen. Kunnan on huolehdittava alueiden käytön suunnittelusta sekä rakentamisen ohjauksesta ja valvonnasta, jotta viranomaisohjauksella voidaan mm. vaalia rakennetun ympäristön kauneutta ja kulttuuriarvoja. Kunnalla tulee olla käytettävissään tehtäviin riittävät voimavarat ja asiantuntemus.

Suomen perustuslain mukaan me kaikki, kansalaiset, asiantuntijat, viranomaiset ja päättäjät olemme vastuussa ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä. Laki takaa jokaiselle oikeuden osallistua elinympäristöään koskaan päätöksentekoon.

Maankäyttö- ja rakennuslaki on yleisin rakennusperinnön vaalimisessa sovellettava laki. Lain tavoitteena on ollut rakennuskulttuurin ja kauneusarvojen liittäminen osaksi normaalia kaavoitus- ja rakennustoimintaa. Laki edellyttää rakennetun ympäristön vaalimista ja erityisarvojen säilyttämistä. Laki osaltaan myös edistää nykyisen rakennuskannan käyttöä ja täydentävää uudisrakentamista. Laissa otetaan huomioon myös sosiaalisen toiminnallisuuden, estetiikan ja viihtyisyyden merkitys osana hyvää ympäristöä.

Laki rakennusperinnön suojelusta tuli voimaan 2010 korvaten rakennussuojelulain (1985). Lakia sovelletaan suojelussa silloin, kun suojelu ei ole mahdollista maankäyttö- ja rakennuslain puitteissa eli kaavoituksen keinoin tai kohteella on valtakunnallista merkitystä. Suojelu voi kohdistua rakennusten ja rakennusryhmien lisäksi sisustukseen. Rakennuksiin rinnastetaan kaikki rakentamalla tai istuttamalla muodostetut alueet. Suojelusta päättää alueellinen ELY-keskus ja päätöksen vahvistaa ympäristöministeriö.

Kirkkolaki suojelee automaattisesti kaikki ennen vuotta 1917 rakennetut kirkkorakennukset. Kirkkohallitus voi määrätä nuoremman rakennuksen suojelluksi. Suojelun piiriin kuuluvat myös piha-alueet sekä rakennuksen kiinteä sisustus ja siihen kuuluvat taideteokset.

Rakennuksia voidaan suojella lainsäädännöllisin keinoin myös erilaisin asetuksin (esim. sopimus valtakunnallisesti merkittävien rautatieasema-alueiden suojelusta). Kulttuuriympäristön hoidosta ja säilyttämisestä on säädetty muissakin laeissa, kuten luonnonsuojelulaissa, metsälaissa, vesilaissa, tielainsäädännössä ja maa-aineslaissa. Linnanrauniot, esihistorialliset asuinpaikat, kivimuodostelmat ynnä muut ihmisen rakentamat kiinteät muinaismuistot, joita myös voidaan pitää

Rakentamisessa, rakennuksen korjaus- ja muutostyössä ja muita toimenpiteitä suoritettaessa samoin kuin rakennuksen tai sen osan purkamisessa on huolehdittava siitä, ettei historiallisesti tai rakennustaiteellisesti arvokkaita rakennuksia tai kaupunkikuvaa tuhmella.

Rakennustaiteen ja kaupunkikuvan vaaliminen MRL 118 §

Rakennettua ympäristöä ja luonnonympäristöä tulee vaalia eikä niihin liittyviä erityisiä arvoja saa hävittää.

Asemakaavan sisältövaatimukset MRL 54 §

Yleiskaavaa laadittaessa on otettava huomioon rakennetun ympäristön, maiseman ja luonnonarvojen vaaliminen

Yleiskaavan sisältövaatimukset MRL 39 §

A-sairaala, Jussi Paatela ja Uno Ullberg 1937–1938, on osa valtakunnallisesti arvokasta TYKS:n aluetta (RKY 2009). Kuva ympäristötoimialan arkisto.

rakennusperintönä, on rauhoitettu muinaismuistolaila. Rakennussuojelurikoksista säädetään rikoslaissa.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Valtioneuvoston asettamien, maankäyttö- ja rakennuslain mukaisten valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden (VAT) tehtävänä on varmistaa valtakunnallisesti merkittävien seikkojen huomioon ottaminen maakuntien ja kuntien kaavoituksessa sekä valtion viranomaisten toiminnassa. Tähän kuuluu mm. valtakunnallisesti merkittävien kulttuuriympäristöjen säilymisen turvaaminen. Viranomaisten laatimia valtakunnallisia inventoin-

”

Alueidenkäytössä on varmistettava, että valtakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvot säilyvät. Alueidenkäytössä on otettava huomioon kulttuuri- ja luonnonperintöä koskevat kansainvälisten sopimusten velvoitteet sekä valtioneuvoston päätökset. Lisäksi viranomaisien laatimat valtakunnalliset inventoinnit otetaan huomioon alueidenkäytön suunnittelun lähtökohtina.

*Valtakunnalliset
alueidenkäyttötavoitteet*

teja tulee pitää alueidenkäytön suunnittelun eli kaavoituksen lähtökohtina.

Valtakunnallisesti arvokkaiden kohteiden alueilla alueidenkäytön on sovellettava niiden historialliseen kehitykseen. Valtakunnallisten inventointien aluerajauksia on usein tarpeen täsmentää suunnittelutarkkuuden kasvaessa. Yleis- ja asemakaavoituksessa tehtävät muutokset tulee perustella ja käsitellä viranomaisneuvottelussa tai olemalla muutoin yhteydessä museoviranomaisiin ja ELY-keskukseen.

Valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista päätettäessä olivat käytössä seuraavat inventoinnit:

- Rakennettu kulttuuriympäristö (RKY). Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt. (Museovirasto & ympäristöministeriö 1993).

RKY-luettelo on päivitetty 2009, ja sitä sovelletaan valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoitteina inventointina 1.1.2010 alkaen. ► www.rky.fi

- Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet. Ympäristöministeriön mietintö 66/1992.
- Valtakunnallisesti merkittävät esihistorialliset suojelualuekokonaisuudet. Sisäasiainministeriö, tiedotuksia 3/1983.

Suuri osa Aurajokivarren vanhoista kiinteistöistä kuuluu valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen (RKY) luetteloon. Yläjuoksun maaseutumaiset alueet kuuluvat valtakunnallisesti arvokkaisiin maisema-alueisiin. Lisäksi Aurajoki on nimetty kansallismaisemaksi, jonka arvoihin kuuluvat myös urbaani ja teollinen perintö. Ilmakuvat Ympäristö- ja kaavoitusviraston arkisto.

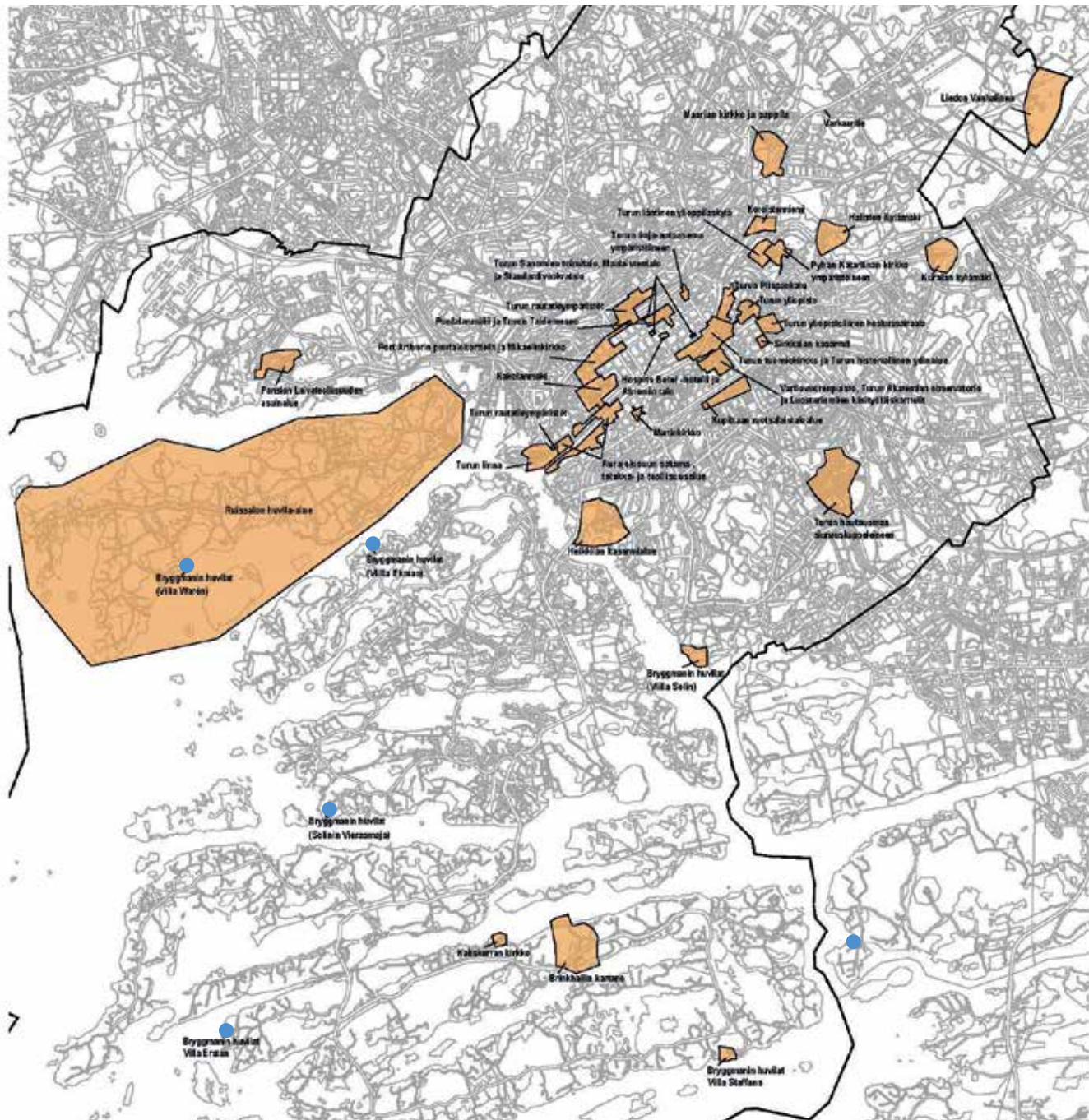

Valtakunnallisesti merkittävät
rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY 2009)

Turun kohteet

Aurajokisuun satama-, telakka- ja teollisuusalue
Brinkhallin kartano
Bryggmanin huvilat
Halisten kylämäki
Heikkilän kasarmialue
Hospits Betel -hotelli ja Atriumin talo
Kakolanmäki
Kakkerran kirkko
Koroistenniemi
Kupittaaan ruotsalaistaloalue
Kuralan kylämäki
Maarian kirkko ja pappila
Martinkirkko
Pansion Laivateollisuuden asuinalue

Port Arthurin puutalokorttelit ja Mikaelinkirkko
Puolalanmäki ja Turun Taidemuseo
Pyhän Katariinan kirkko ympäristöineen
Ruissalon huvila-alue
Sirkkalan kasarmit
Turun hautausmaa siunauskappeleineen
Turun linja-autoasema ympäristöineen
Turun linna
Turun läntinen ylioppilaskylä
Turun Piispankatu
Turun rautatieympäristöt
Turun Sanomien toimitalo, Maalaistentalo
ja Standardivuokratalo
Turun tuomiokirkko ja Turun historiallinen ydinalue
Turun yliopisto
Turun yliopistollinen keskussairaala
Varkeaantie
Vartiovuorenpuisto, Turun Akatemian observatorio
ja Luostarinmäen käsityöläiskorttelit

Kansainväliset sopimukset ja ohjelmat

Kansainvälisiä sopimuksia ja suosituksia laativat YK:n järjestö UNESCO, Euroopan neuvosto ja Euroopan unioni, joissa Suomi on jäsenenä. Kulttuuriympäristön vaalimisesta on annettu myös julistuksia ja suosituksia, joista tunnetuimmat ovat rakennussuojelun ja restauroinnin asiantuntijajärjestön ICOMOSin (International Council on Monuments and Sites) ohjeistukset. Julistuksista tai suosituksista ei aiheudu juridisia velvoitteita, mutta niiden huomioon ottamista pidetään kansallisen lainsäädännön ja käytännön toiminnan pohjana.

Tavoitteet kulttuuriympäristön vaalimisesta sisältyvät seuraaviin kansainvälisiin asiakirjoihin:

Recommendation on the Historic Urban Landscape
UNESCO 2011

Leipzigin peruskirja / Kestävät eurooppalaiset kaupungit
Euroopan neuvosto 2007

Portorozin julistus / Julistus vapaaehtoisjärjestöjen osallistumisesta
kulttuuriperintöalalla
Euroopan neuvosto 2001

Eurooppalainen maisemayleissopimus
Euroopan neuvosto, Firenze 2000

Rakennusmuistomerkkien, niihin verrattavien rakennusryhmien ja paikkojen restaurointi- ja konservointikoulutuksen suuntaviivoja
ICOMOS 1993

Agenda 21 / Kestävän kehityksen toimintaohjelma
YK, Rio 1992

Eindhovenin julistus
DoCoMoMo 1990

Turun DoCoMoMo-kohteet:

Alvar Aalto
Lounais-Suomen Maalaistentalo 1928, Standardivuokratalo 1929, Turun Sanomat 1929

Erik Bryggman
Atrium ja Betel 1929, Villa Solin ja Villa Solinin vierasmaja 1929, Villa Erstan 1929, Villa Warén 1933, Villa Ekman 1933, Åbo Akademin kirjatorni 1935, Ylösnousemuskappeli 1941, Villa Staffans 1946

Julistus historiallisten kaupunkien ja kaupunkimaisten alueiden suojelusta
ICOMOS 1987

Yleissopimus Euroopan rakennustaiteellisen perinnön suojelusta
Euroopan neuvosto, Granada 1985

Firenzen julistus historiallisten puistojen ja puutarhojen suojelusta
ICOMOS 1982

Suositus historiallisesti huomattavien alueiden suojelusta ja merkityksestä nykypäivänä
UNESCO Nairobi 1976

Yleissopimus maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelusta / Maailmanperintösopimus
UNESCO, Pariisi 1972

Venetsian julistus monumenttien suojelusta
ICOMOS 1964

Yleissopimus kulttuuriomaisuuden suojelemisesta aseellisen selkkauksen sattuessa sekä II lisäpöytäkirja
UNESCO, Haag 1954 / Haag 1999

Erik Bryggmanin suunnittelema Villa Solin (1929) on yksi Turun monesta kohteesta kansainvälisessä modernismin merkkiteosten luettelossa (DoCoMoMo).

Alueelliset ohjelmat

Alueellisten ohjelmien tarkoitus on antaa tietoa kulttuuriympäristöstä sekä ohjata ja koordinoita kulttuuriympäristön hoitoon, säilyttämiseen ja kehittämiseen kohdistuvia toimenpiteitä kansainväliseltä ja kansalliselta tasolta kuntiin. Avustuksia myöntävien tahojen ohjelmat voivat myös toimia perusteena haettaessa rahoitusta sitä toteuttaville paikallisille toimintoille. Ohjelmat koskevat kaikkia alueen toimijoita ja ihmisiä.

Ohjelmissa korostuvat tiedon ja osaamisen tärkeys, suunnittelutilanteen ajantasaisuuden merkitys, yhteistyömuotojen kehittäminen sekä selvitysten ja inventointien aktiivinen käyttö maankäytön suunnittelussa. Ohjelmissa muistutetaan lisäksi Suomen vanhimman kulttuuriseudun olevan erityisen arvokas ja ainutlaatuinen vetovoimatekijä.

Kulttuuriympäristön vaalimista on käsitelty mm. seuraavissa ohjelmissa:

Varsinais-Suomen kulttuuriympäristöohjelma 2010–2015
Voimaa kulttuuriympäristöstä
Varsinais-Suomen ELY-keskus 2011

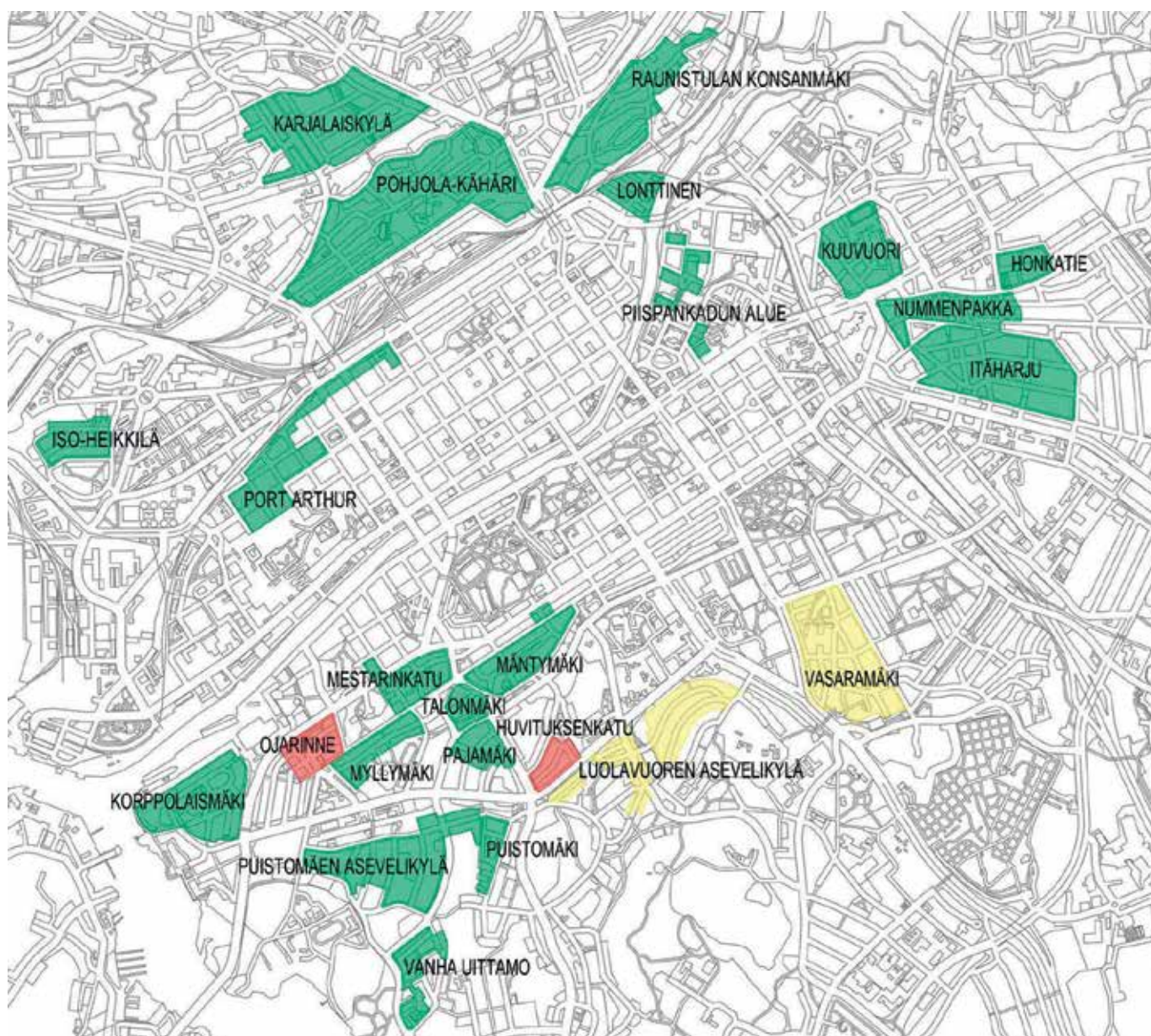
Varsinais-Suomen
arkkitehtuuripoliittinen ohjelma
Hetken työ tuhatvuosiin vaikuttaa
Varsinais-Suomen liitto ja
Varsinais-Suomen taidetoimikunta 2006

Varsinais-Suomen kulttuuristrategia:
Enempi on maailmaa kuin ikkunasta näkyy
Varsinais-Suomen liitto ja
Varsinais-Suomen taidetoimikunta 2009

Maakuntasuunnitelma 2030 ja maakuntaohjelma
2011–2014
Kompassi tulevaisuuteen
Varsinais-Suomen liitto 2010

Lounais-Suomen ympäristöohjelma 2010–2013 ja
ympäristöstrategia 2020
Varsinais-Suomen ELY-keskus 2010 ja 2006

Perusparannusalueet. Keskustaa ympäröivät pientaloalueet inventoitiin ja arvotettiin 1980-luvun alussa valtakunnallisen perusparannusprojektin yhteydessä. Vihreiksi väritettyjen alueiden suojelusta on tämän jälkeen päätetty joko asema- tai yleiskaavoilla, keltaisilla alueilla on voimassa joitain suojelua koskevia päätöksiä, punaisilla alueilla suojelupäätöksiä ei toistaiseksi ole.

TURUN STRATEGIAT

Turku 2029 -strategian otsikossa Turku on Pohjoisen Itämeren kiinnostavin kaupunki. Vetovoimaisuutta vahvistaa ainutlaatuinen miljöö, Suomen vanhimman kaupungin historiallinen rakennettu ympäristö. Kaupunki kantaa vastuunsa kulttuuriympäristönkin säilymisestä. Turussa edistetään vahojen kiinteistöjen käyttöä ja arkkitehtuurissa korostetaan tietoisuutta historiallisesta jatkuvuudesta sekä vanhan ja uuden harmonisesta yhteensovittamisesta. Historiallista ympäristöä tuodaan kaupunkilaisille ja matkailijoille näkyväksi uusien käyttötapojen sekä tapahtumien ja tilapäisten käyttöjen avulla.

Turun arkkitehtuuripoliittisella ohjelmalla edistetään mm. historian kautta saavutettujen kulttuuriarvojen säilyttämistä. Ohjelman tavoitteena on saada Turusta uuden ja vanhan arkkitehtuurin yhteensovittamisen mallikaupunki. Ohjelman kärkihankkeita ovat rakennusperintöohjelma, kansallinen kaupunkipuisto ja Bryggman-instituutti.

Suomesta Turku, Hämeenlinna, Maarianhamina ja Tampere ovat allekirjoittaneet **Aalborgin sitoumukset** (Aalborg 10+). Sitoumukset perustuvat Euroopan kestävän kehityksen kaupungit -kampanjaan ja Aalborgin julistukseen (1994). Turku allekirjoitti julistuksen vuonna 1996 ja sitoumukset vuonna 2004, ensimmäisten kaupunkien joukossa. Rakennusperinnön hoitoon liittyy sitoumusten kohta 5 Kaupunkisuunnittelu. Asiakirjan allekirjoittaneena Turku on sitoutunut mm.:

- takaamaan kaupunkien rakennuskulttuurin asianmukaisen säilyttämisen, kunnostuksen ja käytön
- noudattamaan kestävän suunnittelun ja rakentamisen vaatimuksia ja edistämään korkealaatuisia arkkitehtuuria ja rakennusteknologiaa
- ottamaan uudelleenkäyttöön ja elvyttämään vajaakäyttöisiä ja ongelma-alueita
- varmistamaan asuntoalueiden ja rakennusten monipuolisen käytön tasapainoisella työpaikkojen, asuntojen ja palvelujen tarjonnalla sekä asettamalla asuminen etusijalle kaupunkien keskustojen suunnittelussa

”

Turun sijainti joen, meren ja saariston äärellä tarjoaa ainutkertaisen vetovoimatekijän kaupungin kasvulle. Vetovoimaisuutta vahvistaa arvokas ja monimuotoinen luonnonympäristö sekä Suomen vanhimman kaupungin historiallinen rakennettu ympäristö. Näitä vahvuuksia hyödyntäessään kaupunki kantaa vastuunsa niin luonnon kuin kulttuuriympäristönkin säilymisestä.

Turku on Suomen vanhin kaupunki. Historiallisesti ainutlaatuinen kulttuuriympäristö ja siihen liittyvä innovatiivinen rakennusten uudiskäyttö edistävät Turun nousemista kansainvälisesti johtavaksi esikuvaksi kaupunkirakentamisessa.

Korjausrakentamisen merkitys rakennus- ja kiinteistöalalla kasvaa jatkuvasti, ja siksi Turulla on mahdollisuudet nousta yleisemminkin korjausrakentamisen osaamisen keskuksiksi. Laajasti käsitettyinä vanhan rakennuskannan uusiokäyttö ja korjausosaaminen edustavat myös resurssi- ja materiaalihokkuutta.

Turku 2029, Strategiset ohjelmat

Kunnossapitovelvollisuus

Rakennus ympäristöineen on pidettävä sellaisessa kunnossa, että se jatkuvasti täyttää terveellisyyden, turvallisuuden ja käyttökelpoisuuden vaatimukset eikä aiheuta ympäristöhaittaa tai rumenna ympäristöä. Jos rakennuksen kunnossapitovelvollisuus laiminlyödään, kunnan rakennusvalvontaviranomainen voi määrätä rakennuksen korjattavaksi tai sen ympäristön siistittäväksi. Jos rakennuksesta on ilmeistä vaaraa turvallisuudelle, tulee rakennus määrätä purettavaksi tai kieltää sen käyttäminen.

MRL 166 §

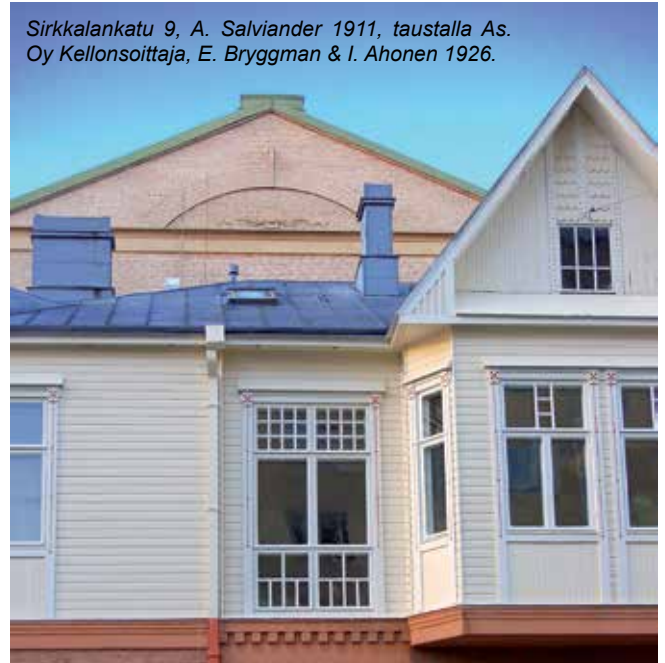
EDELITYSTEN LUOMINEN

Maankäyttöä ohjaavan lainsäädännön tehtävänä on antaa sekä veloitteet että edellytykset rakennetun ympäristön hoidolle.

Rakennusten niille sopiva käyttäminen ja kunnossapito on parasta rakennussuojelua. Kiinteistönomistajan vastuuntuntoinen suhde rakennuskantaan ja sen arvoihin tekee vaalimisesta luonnollista ja välitöntä. Rakennuksen ominaispiirteisiin sopivat muutokset ovat omalla tavallaan rakennussuojelua; kun rakennus on ajanmukainen, sen käyttöarvo on korkea. Pitkään tyhjiillään tai tilapäiskäytössä oleva rakennus ajautuu helposti huonoon kuntoon, koska pitkäjänteiseen säilyttävään ylläpitoon ei ole sitouduttu. Rapistuneen rakennuksen suojeluarvot on helppo asettaa kyseenalaiseksi, vaikka vain harvoin rakennus on todellisuudessa korjauskelvoton.

Moni kaupunkimme vanhoista rakennuksista on suojeltu. Säilyttämisen arvoisia kohteita tulee jatkuvasti esiin eri yhteyksissä, arvostaminen muuttuu ajan mittaan ja arvostukseen vaikuttavaa tietoa saadaan lisää, myös kaupunkilaisilta. Suojelutilanne on ikään kuin aina jäljessä ajasta. Toisaalta yksittäistapauksin ratkaistavat suojelutapaukset kärjistyvät usein kiistoiksi, mikä leimaa kaikkia osapuolia ikävästi.

Epävarma tai suuria muutoksia mahdollistava kaavatilanne voi vähentää oleellisesti vanhan rakennuskannan kunnossapitohalukkuutta. Kaavan uusiminen on ajankohtaista silloin, kun sen tiedetään vaarantavan arvokkaan ympäristön säilymisen. Yksittäisin tapauksin etenevä asemakaavoitus on kuitenkin hidasta koko kaupungin rakennusperinnön vaalimista ajatellen, ja on käytännössä epätodennäköistä, että kaikki vanhentuneet kaavat pystytään uusimaan yksin suojelutarpeen vuoksi. Rakennusjärjestystä ja yleiskaavaa tulisikin käyttää nykyistä tehokkaammin osoittamaan suojelun tarpeellisuutta tarkempaa suunnittelua ja ohjausta varten.

Sirkkalankatu 9, A. Salviander 1911, taustalla As. Oy Kellonsoittaja, E. Bryggman & I. Ahonen 1926.

Julkinen vaikuttaminen

Julkisella vaikuttamisella luodaan edellytykset hyvälle käytännöllä. Viranomaistyöllä on edistettävä rakennetun ympäristön kulttuuri- ja kauneusarvojen säilyttämistä, mutta samalla on edistettävä lukuisten muiden tavoitteiden toteutumista. Toimiva lainsäädäntö on johdonmukainen – eri säädökset eivät saa olla keskenään ristiriidassa: energiatarvotteita ja kulttuuriarvojen vaalimistavoitteita on voitava toteuttaa samaan aikaan. Kunnat voivat lausunnoillaan vaikuttaa lainsäädännön ja muun normiston valmisteluun ja kehittämiseen. Myös useat ammatilliset yhdistykset laativat aloitteita ohjeiden ja määräysten kehittämiseksi sekä antavat lausuntoja valmisteilla olevista esityksistä.

Valtio ja kunnat voivat ohjata verotusta, jolla vaikutetaan yksilöllisiin valintoihin. Verotusjärjestelmää kehittämällä voidaan esimerkiksi tehdä suojeluarvoja sisältävän kiinteistöjen hankkiminen ja kunnostaminen entistä houkuttelevammaksi. Julkisilla neuvontapalveluilla ja avustuksilla vaikutetaan erityisesti korjausrakentamiseen.

Rakennusperinnön arvot turvataan eriasteisin suojelumääräyksin tai aluekohtaisin korjaus- tai rakentamistapaohjeistuksin, joiden määrittely perustuu suunnitteluviranomaisten (kaavoitus, rakennusvalvonta) harkintavaltaan.

Rakennusjärjestyksessä voidaan antaa tarkennettuja ohjeita ja määräyksiä kaupungin osa-alueille tai tietyille rakennus- tai julkisivutyypeille.

Puutteellisia rakennusinventointeja on täydennetty selvittämällä Turun lähiöiden suunnittelijat, rakennusvuodet ja säilyneisyys. Arkkitehtitoimisto Olli Vahteran 1973 suunnittelemat Hepokullan kerrostalot ovat korjattuinkin säilyttäneet omaa aikaansa edustavat ominaispiirteensä varsin hyvin.

Inventointitilanne

Yli puolet Turun alueesta on inventoitu, mutta inventoinnit kattavat pääsääntöisesti vain ennen vuotta 1940 rakennetut kohteet. Tapauskohtaisesti inventointi on voitu ulottaa uudempiin rakennuksiin. Itä- ja länsi-Turun kaupunginosissa on useita alueita inventoimatta. Valtaosa rakennuskannastamme edustaa sotien jälkeistä rakentamista, joten inventoinnit ovat usein puutteellista myös inventoiduilla alueilla.

Yleiskaavan 2029 valmistelussa inventointeja on täydennetty laitosrakennusten ja modernien merkkiteosten osalta.

Kaavoituksella on ajoissa osoitettava alueet, joille mitvimmat rakentamispaineet voivat purkautua uhkaimmista kulttuurihistoriallisista ja kaupunkikuvallisista arvoista. Toimivan alueidenkäytön suunnittelun edellytyksenä on aktiivinen ja harkittu maanhankintapolitiikka. Kestävissä kaupunkisuunnittelussa tulee hyödyntää olemassa olevaa rakennetta, edistää käytön jatkuvuutta ja ehkäistä tarpeetonta purkamista.

Vanhentuneet kaavat tulee uudistaa, mikäli maankäytön ohjaustarve sitä edellyttää (MRL 36, 51 ja 60 §). Rakennussuojelu on osa maankäytön ohjausta. Kaavan ikä ei sinänsä aina ole uhka rakennusperinnön säilymiselle, vaan ikääntyneisyyden vaikutukset tulee erikseen arvioida.

Rakennusvalvonta käsittelee kaikki rakentamiseen liittyvät luvat ja toimenpideilmoitukset sekä valvoo kiinteistöjen kunnossapitoa. Valvonnan resursseilla ja asiantuntemuksella on avainrooli arvojen säilyttävän rakentamisen ja rakennetun ympäristön laadun varmistamisessa.

Asemakaavan ajanmukaisuus

Kunnan tulee ajanmukaistaa asemakaavat, mikäli maankäytön ohjaus sitä edellyttää. Lisäksi yli 13 vuotta voimassa olleiden, merkittävältä osalta edelleen toteutumattoman asemakaavan ajanmukaisuus on arvioitava ennen kuin alueelle voidaan myöntää rakennuslupa. (MRL 51, 60 §.)

Kaava voidaan todeta vanhentuneeksi, kun se ei täytä maankäyttö- ja rakennuslaissa asetettuja sisältövaatimuksia (mm. kulttuuriperinnön vaaliminen), ei vastaa nykyisiä maankäytön tarpeita eikä kaavoituksen yleisiä tavoitteita. Kaavan vanhentuneisuuden osoittaa myös tilanne, jossa poikkeuslupamenettelyillä on johdonmukaisesti ryhdytty toteuttamaan kaavasta poikkeavia päämääriä.

Kaava voidaan todeta vanhentuneeksi, mikäli se on merkittävältä osiltaan toteutumatta tai alueen käyttötavoitteet ovat oleellisesti muuttuneet. Kaava on vanhentunut, mikäli sen mukainen kehitys olisi yhteiskunnallisesti haitallista – mikäli se uhkaa erityisarvojen säilymistä tai viihtyisyyttä, yhdyskuntarakenteen toimivuutta tai taloudellisuutta.

Kaavan osoittauduttua vanhentuneeksi voidaan yhtenä seurauksena alueelle asettaa toimenpiteitä rajoittava rakennuskielto, jonka aikana uusia tavoitteita toteuttavat rakennushankkeet ovat mahdollisia. Korjausrakentaminen tai ympäristöön sopiva lisärakentaminen on yleensä mahdollista, jos tarkoituksena on vanhentuneen kaavan mahdollistavan uudistamisen sijaan nykyisten ominaispiirteiden säilyttäminen.

Kaavoja ajanmukaistettaessa vanhaa rakennusoikeutta ja käyttötarkoitusta voidaan muuttaa. Koska kyse on laissa asetetusta veloitteesta pitää suunnitelmat ajanmukaisena, ei kunnalle synny muutoksista korvausvelvollisuutta maanomistajalle, mikäli aluetta voidaan edelleen käyttää kohtuullista hyötyä tuottavalla tavalla. Epäolennaista on, voisiko maankäyttö olla taloudellisesti tuottoisampaa ilman kaavan ajanmukaistamista.

Kansalaisvaikuttaminen

Kansalaisten edellytykset osallistua ympäristöä koskevaan päätöksentekoon turvataan lakisääteisesti osallistumis- ja arviointisuunnitelmalla. Kansalaiset voivat vaikuttaa ympäristöönsä yhdistyksissä ja yksilöinä. Aasukkaat voivat olla suunnittelutyössä osallisina kommentoimalla kaavaehdotuksia, osallistumalla suunnittelemaan tilaisuuksiin sekä julkiseen keskusteluun. Pienilläkin lähiympäristön viihtyisyyttä edistävillä teoilla voi olla suuret ja kauaskantoiset vaikutukset. Kunnossa pidetty ja siisti kiinteistö viestii arvokkuutta.

i

Rakennuksen purkaminen on aina luvanvaraista. Lupa tulee kuitenkin myöntää, ellei sitä voi perustellusti evätä.

Purkulupa on kirjattava määräykset rakennusosien hyödyntämisestä ja jätteen kierrättämisestä.

§

Purkamisluvan edellytykset

Purkamisluvan myöntämisen edellytyksenä on, ettei purkaminen merkitse rakennettuun ympäristöön sisältyvien perinne-, kauneus- tai muiden arvojen hävittämistä eikä haittaa kaavoituksen toteuttamista.

Lupahakemuksessa tulee selvittää purkamistyön järjestäminen ja edellytykset huolehtia syntyvän rakennusjätteen käsittelystä sekä käyttökelpoisten rakennusosien hyväksi käyttämisestä.

MRL 139 §

Kansalaisvaikuttamisen merkitys erityisesti lähiympäristöön liittyvissä asioissa on kasvanut. Maankäytön suunnittelussa ja rakentamisen valvonnassa omaehtoinen aloitteellisuus ja osallistuminen täydentävät perinteistä hallintokulttuuria. Vuorovaikutteista kansalaisyhteiskuntaa toteutettaessa on tärkeää, että keskustelu toimii sekä virkamiesten, päättäjien että kansalaisten välillä. Siihen tarvitaan avoimuutta ja aktiivisuutta, hyvää tiedottamista sekä sujuvaa ja läpinäkyvää päätöksentekoa.

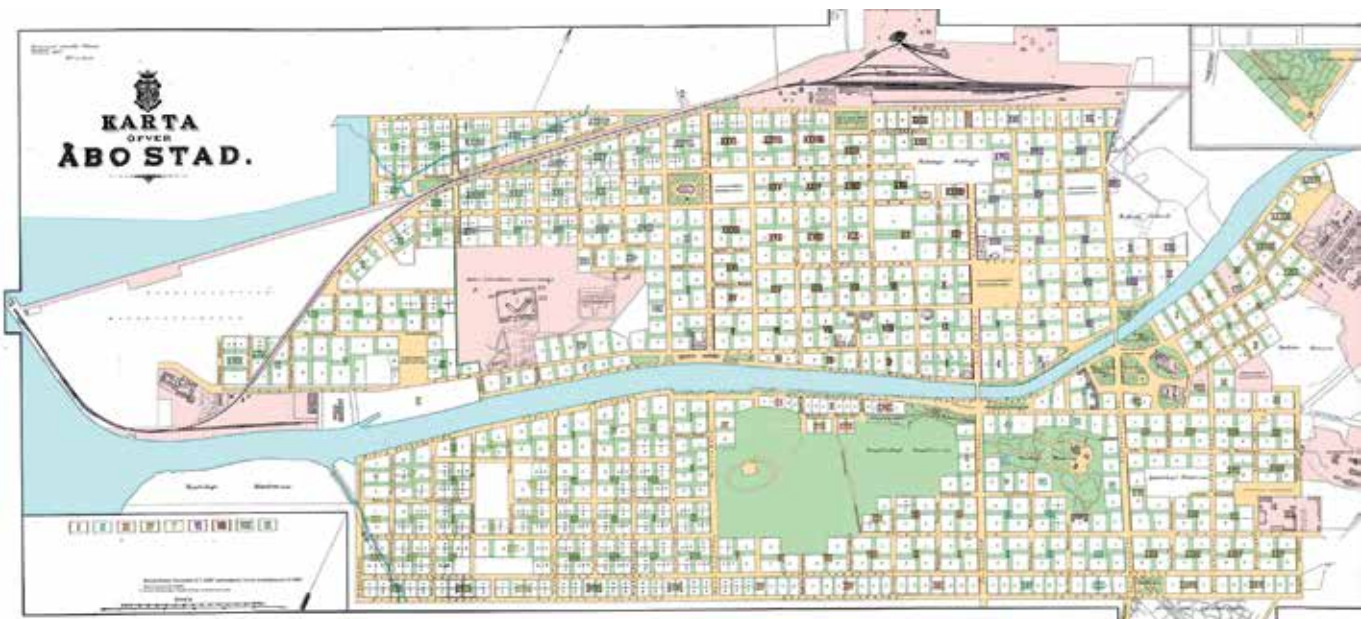
Tukea rakennusperinnön hoitoon

Kiinteistön kunnossapito on omistajan velvollisuus; vastuu korjaus- ja ylläpitokustannuksista kuuluu aina omistajalle. Yhteiskunta ja yhteisöt osallistuvat rakennuskulttuurin vaalimiseen ja rakennusten ajanmukaistamiseen asiantuntijatuena lisäksi avustustoiminnallaan. Tukea saa rakennustöiden ja materiaalien lisäksi selvityksiin ja suunnitelmiin. Tukimuodoista saa parhaiten tietoa alueelliselta ELY-keskukselta.

Valtio tukee rakennusten korjaamista ja kulttuuriympäristön hoitoa eri ministeriöiden myöntämällä lainoilla, korkotuilla ja avustuksilla. Opetusministeriö tukee mm. työväen- ja seuratalojen, ammatillisten oppilaitosten, kansalais- ja työväenopistojen, kirjastojen ja muiden kulttuuritilojen sekä nuorisotilojen ja urheiluopistojen korjaustöitä. Kotitalousvähennystä voi käyttää vakituisen tai vapaa-ajanasunnon kunnostustöihin joka vuosi.

Osa valtion rahoituksesta jaetaan kuntien kautta. Valtion asuntorahasto, samoin kunnat myöntävät lainaa tai korkotukea asuntojen ja asuinrakennusten parannustöihin. Kulttuurihistoriallisesti tai rakennustaiteellisesti arvokkaille rakennuksille voi saada korotettua lainaa. Osa kuntien korjausrakentamisavustuksista jaetaan sosiaalisin perustein.

Alueellisten ELY-keskusten myöntämällä avustuksilla tuetaan kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ja niiden lähiympäristöjen kunnossapitoa ja parantamista. Museovirasto jakaa avustuksia valtakunnallisesti merkittävien tai lain nojalla suojeltujen rakennusten ja niiden lähiympäristöjen restaurointiin ja konservointiin. Avustuksia voidaan myöntää myös valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden rakennetun ympäristön hoitoon ja kunnostukseen (Turussa Ruissalo ja

Yksin korkea ikä ei tee kaavasta vanhentunutta. Turun keskustassa on paikoin voimassa vuoden 1897 asemakaava. Olisiko tämä historiallinen, kenties maan vanhin edelleen lainvoimainen asemakaava syytä jättää voimaan niiltä osin, kun maankäytön ohjaus ei ajanmukaistamista välttämättä edellytä?

i Suojelukorvaukset

Korvausta ei myönnetä tavanomaisesta kunnossapitovelvollisuudesta aiheutuviin kuluihin. Korvaamista edellytetään ainoastaan silloin, kun suojelumääräyksistä tai vaarantamiskiellosta on merkittävää vahinkoa rakennuksen tavanomaiselle tai kohtuullista hyötyä tuottavalle käytölle tai jos määräysten johdosta on ryhdyttävä tavallisesta kunnossapidosta poikkeaviin toimiin. Epäolennaisista on, voitaisiinko kiinteistöä käyttää tuottavammin ilman suojelua. Rakennusoikeuden väheneminen kaavamuutoksen yhteydessä ei aiheuta korvausvelvollisuutta. Vähenemiselle tulee kuitenkin olla perusteet (esim. kaavan sisältövaatimukset: rakennetun ympäristön vaaliminen).

LRS 13–15 §, MRL 57 §

Hirvensalo sekä Aurajoen kulttuurimaisema) sekä muinaisjäännösalueiden hoitoon. Käytössä olevien kirkkorakennusten kunnostustyöt kuuluvat luterilaisten ja ortodoksisten kirkkohallitusten tukipiiriin.

EU:n rakennerahastot rahoittavat vuosittain jäsenmaiden rakennusten ja maisemien kunnostusta. EU-tuki on joustavuutensa vuoksi merkittävä tukimuoto. Monia EU-rahoituksen tavoitteita, kuten elinkeinoelämän edellytysten parantaminen tai työllisyyden hoito, voidaan saavuttaa kulttuuriympäristötyön kautta.

Lisää tukimuodoista:

Rakennusperinto.fi

- ▶ hoito ja korjaaminen
- ▶ rahoitus ja avustukset

Korjaustieto.fi

- ▶ viranomaistieto
- ▶ avustukset ja rahoitus

Koulutus ja kasvatus

Ympäristö- ja arkkitehtuurikasvatuksella voidaan vaikuttaa rakennuskulttuurin tunnettuuteen, ja siten edistää arvojen säilymistä. Rakennettua ympäristöä koskeva yleissivistävä koulutus ja erityisesti paikalliseen rakennuskulttuuriin liittyvä, havainnollistava opetus tulisi alkaa jo peruskoulussa. Myös alan ammattilaiset ja päätöksentekijät tarvitsevat täydentävää koulutusta ja asiantuntijatietojen ja -taitojen kartuttamista. Varsinkin korjausrakentaminen vaatii erityisosaamista ja jatkuvaa kouluttautumista.

Asiantuntijat tekevät harkitut ratkaisuesitykset; luottamuselimet tekevät lopulliset päätökset ja käytännön toimijat toteuttavat konkreettiset ratkaisut. Monien toimien laatua valvotaan. Kansalaiset pitävät huolta asuinympäristöistään ja kodeistaan sekä nostavat esiin ajankohtaisia kysymyksiä. Me kaikki tarvitsemme opastusta, arvokasvatusta ja tietojen kartuttamista parantaaksemme vaikutusmahdollisuuksiamme ja tehdäksemme kestäviä ratkaisuja.

Monissa rakennusperintöön liittyvissä ohjelmissa muistutetaan kulttuuriympäristöjen olevan useimmiten ihmisten tavallisia arkiympäristöjä. Puistomäki on yksi vuoden 1983 ns. perusparannusalueista. Nyt alue kuuluu yleiskaavan suojelukohteisiin.

3 ARVOT

*Ajan myötä rakentamisen tavat muuttuvat.
Myös vaihteleva rakennettu alue voi olla ehyt.*

RAKENNETTU PERINTÖ

Turun seutu on maan vanhinta kulttuuriympäristöä. Rakentamisen pitkä historia on kytköksissä luonnon tarjoamiin edellytyksiin: ikiaikaisten maa- ja vesireittien kohtaamiin, niiden varsien keskuksiin sekä viljaviin laaksoihin ja pitkään asuttuihin ylänköihin niiden reunamilla.

Saariston ja rannikon rikkaassa kulttuurimiljöössä esittäytyy merenkulkuun ja kalastukseen liittyvän rakentamisen lisäksi rinnakkain työväestön vaatimaton arki torppineen sekä porvariston vapaa-ajan asuminen näyttävine huviloineen. Kansanomaisempi mökkeily omine rakennustyyppineen ilmaantui saaristoomme jo 1950-luvulla muodostaen jo oman kulttuurihistoriallisen kerrostumansa. Omavaraisuuteen perustuva taloudenpito on muokannut kulttuurimaisemaa lähes kaikkialla saaristossa, varsinkin suurilla saarilla ympäristö muistuttaa paikoin varsinaissuomalaista maalaismaisemaa. Tyypillisiä ovat pitkät, saaria halkovat peltolaaksot, jotka entisinä salmina kuvaavat myös saariston luonnonhistoriaa. Laidunmaat ja rantaniityt ovat oleellinen osa rannikon monimuotoista kulttuuriluontoa – kuten rakennuksetkin, ne säilyvät vain hoidettuina.

Maaseutumainen asutus on alun pitäen keskittynyt kulkuyhteyksien ja hyvien viljelymaiden vuoksi Aura- ja Vähäjokilaaksoihin. Alueelta tunnetaan talonpoikaisasutusta jo esihistorialliselta ajalta. Aurajokilaakson kulttuurimaisema on yksi kansallismaisemistamme, sen varrella kylät on rakennettu nauhamaisesti jokea seurailevien metsien ja teiden reunoille, mäennyppylöille ja kumpareilla, näkyville, mutta suojaisille paikoille. Muualla Turussa asutus on keskittynyt kantatilojen yhteyteen, jotka nekin usein sijaitsevat historiallisten reittien varsilla. Kulkemisella ja liikkumisen maisemalla on siis olennainen merkitys rakennetussa ympäristössä. Yhdyskuntarakenteen muutoksissa ei ole aina mahdollista säilyttää vanhojen reittien ja rakennusten fyysistä yhteyttä, tällöin visuaalisilla ja kerronnallisilla yhteyksillä voidaan säilyttää kulttuurimaiseman todistusarvoa.

Kaupunkikeskustan välittömässä tuntumassa on teollistumisen aikaan rakentuneita alkujaan työväestön käytössä olleita asuinalueita. Esikaupunkialueille tyypillistä on tiivis ja matala puurakentaminen, toisilla alueilla hallitsee monimuotoisuus ja vaihtelevuus, toisilla kaa-

voitukseen perustuva yhtenäisyys. Suunnittelematta syntyneille esikaupunkialueille tyypillistä on spontaani yhtenäisyys: vaikka julkinen kontrolli on puuttunut, rakentaminen on noudattanut paikallisia säännönmukaisuuksia. Perinteisiä piirteitään säilyttäneet, aiemmin vaatimattomat ja usein sosiaalisista ongelmista kärsineet esikaupunkialueet ovat nykyisin arvostettuja asuinalueita. Käykö imagovaikeuksissa olleille betoni- lähiöille samoin?

1940- ja 1950-lukujen pientalovaltaiset asuinalueet on rakennettu kehämäisesti kaupungin ympärille, mutta usein jo selväsi erilleen keskustasta. Nämä tyyppitalokorttelit ovat puutarhamaisia, usein laajoja ja kaavallisesti yhtenäisiä kokonaisuuksia, jotka on tavallisesti sijoitettu harjanteiden reunamille, laaksoihin, joskus myös pelloille. Talojen ja pihapiirien aiemmin yhtenevä ilme alkaa olla jo harvinaisuus. Jälleenrakennuskauden lopulla rakennettiin ns. rintamamiestalojen lisäksi jonkin verran myös kerrostaloalueita, jotka ovat säilyttäneet viihtyisän ja kodikkaan luonteensa. Viihtyisyyttä luovat yleensä rakennusten laadukas arkkitehtuuri, kestävät rakennusmateriaalit sekä vihreän avarat, ihmisen mitaan sovitettut pihapiirit.

1960–1980- lukujen kerrostalovaltaiset, keskustan ulkopuoliset asuinalueet eli lähiöt ovat peruskorjausikäisiä ja ajanmukaistamisen tarpeessa. Samaan aikaan ne ovat hahmottumassa kulttuuriympäristöiksi, rakennusperinnöksi. Tyypillinen lähiö on rakentunut melko lyhyessä ajassa yhdenmukaisten, teollisten rakennustapojen mukaisesti, usein saman urakoitsijan toimesta rakennustyyppejä monistaen. Metsälähiöt ovat vapaamuotoisia, väljiä ja luonnonläheisiä, kompaktikaupunkiperiaatteella rakennetut lähiöt ovat tiiviitä ja muistuttavat rakenteeltaan keskustojen kortteliruudukkoa pääkatuineen ja sisäpihoineen. Turun lähiöt ovat usein näiden yhdistelmiä ja monessa niistä on myös pientaloasutusta.

Asuinkerrostalojen ruutumaisen ilmeen tekee elementtijako ja saumat, jotka aikanaan olivat merkinä uudesta rakennustekniikasta. Elementit on verhoiltu pesubetonilla, tiilellä, erilaisin levyin tai keraamisina laatoin. Myös pelkkää betonia on maalattuna tai maalaamattomana, sileänä tai kuvioituna käytetty julkisivuna. Usein käytet-

tiin materiaalien yhdistelmiä elävöittämään julkisivua. Toimitilojen arkkitehtuuri on yleensä asuinrakennuksia yksilöllisempää.

Kaupunkiarkkitehtuurin perintö näkyy katujen järjestyksenä ja muotoina, kortteliratkaisuina, näkyminä ja etäisyyksinä; avoimen ja suljetun tilan vaihteluna – ajallisina ja tilallisina rajapintoina. Suomalaisessa kaupunkiperinteessä pittoreskien kaartuvien kujien ja pikkupiazzojen sijaan tyypillisempiä ovat suorat ja leveät kadut ja rakentamatta jätetyt korttelit aukioina. Tyypillistä on pääkatujen korostaminen leveydellä ja järjestelmällisin istutuksin sekä korttelien sisältä katutilaan työntyvä vapaamuotoisempi vehreys.

Turun keskustaa dominoi suurimittakaavainen ja säännöllinen ruutukaava, joskin rakennuksia on myöhemmin soviteltu hyvinkin erilaisin tavoin formaaliin pohjajäsenykyseen. Keskustaa ympäröivillä asuinalueilla avoin korttelijärjestelmä ja vapaamuotoisempi katuverkko ovat tyypillisiä.

Rakennetun ympäristön kerroksisuutta tarkasteltaessa arvona voidaan pitää eri aikakausien suunnitteluperiaatteiden sopusointuisuutta ja eri tilajäsennystapojen tyypillisyyttä, edustavuutta. Ympäristön ns. eheyttäminen on tarpeen vain, jos miljö on häiritsevän ristiriitainen tai sekavan epälooginen. Periaatteessa on yhtä oikein jatkaa tiettyä tilajärjestelmää sen välittömässä läheisyydessä tai korostaa sen erityisyyttä rakentamalla lähiympäristöä selvästi toisenlaisin tilajäsentelyin.

Työn näkyvä muisti ja teollisuusperintö ovat osaamista arvostavalle kaupungillemme tärkeitä imago- ja vetovoimatekijöitä. Tiettyyn tarkoitukseen tehdyt rakennukset ovat monella tapaa poikkeuksellisia ja niiden dokumenttiarvo on korkea. Teolliseen rakentamiseen liittyy usein myös arkkitehtonista kunnianhimoa. Hiljennessä työnteon maisemassa on usein myös vaikeasti uuteen käyttöön otettavia rakenteita sekä vähemmän arvokkaita rakennuksia. Paikan muista voi kuitenkin vaalia teollisessa mittakaavassa ja tilajäsentelyssä sekä yksityiskohdissa. Käytöstä poistettujen teollisten rakenteiden uudelleenkäyttö lähellä alkuperäistä ympäristöään on kunnioitusta työnsä tehneille. Hyvät ideat ovat yleensä lopussa, kun työn merkit kelpaavat enää vain ympäristötaiteeksi.

Rakennettuja viheralueita, kaupunkipuistoja pidetään palana elvyttävää luontoa. Istutuksilla, reiteillä, somitelmilla, värimaailmalla sekä erityisesti näkymillä on kuitenkin harkittu merkityksensä: puistot ovat suunniteltuja arkkitehtonisia tiloja. Hoidon vähetessä ja puistojen villiintyessä käsityksemme suunnitellusta maisemasta voi hämärtyä. Kun puistoille määritellään erityisarvoihin perustuvat hoitoluokitusalueet, voidaan valita keskeisempiä alueita tehokkaammalle hoidolle ja säilyttää puistojen arkkitehtoniset arvot.

Kansalliset kaupunkipuistot

Kaupunkimaiseen ympäristöön kuuluvan alueen kulttuuri- tai luonnonmaiseman kauneuden, luonnon monimuotoisuuden, historiallisten ominaispiirteiden tai siihen liittyvien kaupunkikuvallisten, sosiaalisten, virkistysellisten tai muiden erityisten arvojen säilyttämiseksi ja hoitamiseksi voidaan perustaa kansallinen kaupunkipuisto.

MRL 68 §

Turun kansallinen kaupunkipuisto perustuu kaupungin historialliseen asemaan Suomen vanhimpänä kaupunkina, Itämeren satamakaupunkina, hallinnon, kirkon, tieteen, kaupan ja teollisuuden keskuksena. Puistoon kuuluvat Aurajoen kansallismaisema sekä valtakunnallisesti arvokkaat Ruissalon ja Aurajokilaakson maisema-alueet.

RAKENNETUN YMPÄRISTÖN ARVIOINTI

Lainsäädännössä rakennettua ympäristöä koskevissa toimenpiteissä lähtökohtana on, että kaupunkikuvaa ja rakennustaidetta tulee vaalia eikä rakennetun ympäristön erityisiä arvoja saa hävittää (MRL). Laki edellyttää myös uusien arvojen luomista. Rakennetussa ympäristössä uusi arvo voi olla vaikka tarpeettomaksi käyneen rakennuksen muuttaminen uuteen käyttöön.

Erityiset arvot tulee tunnistaa, jotta niitä voidaan vaalia; arvojen punnitseminen edellyttää tiedonkeruuta ja vuorovaikutusta. Antikvaaristen ja maisemallisten arvojen selvittäminen on osa laajempaa maankäytön suunnittelun arviointikäytäntöä, jossa arvioidaan lisäksi rakennetun ympäristön toimivuutta, turvallisuutta ja taloudellisuutta sekä uusien arvojen toteutumisen edellytyksiä.

Arvostukset ja ympäristö muuttuvat kaiken aikaa, siksi arvokeskustelua on pidettävä aktiivisesti yllä ja arviointikriteerejä on tarvittaessa tarkistettava. Inventoinnit ja suojelulistaukset vanhenevat nopeasti. Arvojen erityisyys on aina tapauskohtaista; kysymys voi olla esimerkiksi siitä, mikä tässä kohteessa on erityistä tai poikkeuksellista tai miten hyvin tämä kohde edustaa aikansa rakennuskulttuuria tai suunnittelijansa urakehitystä.

ARVOTTAMINEN

Arvottaminen tarkoittaa kohteen merkityksen selvittämistä ja siitä johdettua arvoluokittelua. Arvottaminen edellyttää aina kattavan ja ajanmukaisen tiedon hankkimista. Museoviranomaiset tekevät jatkuvaa rakennetun ympäristön tutkimusta resurssiensa puitteissa. Tutkimushankkeita voidaan toteuttaa yhteistyössä oppilaitosten kanssa. Julkiset ja yksityiset toimijat tilaavat rakennuskulttuuriselvityksiä myös konsulttipalveluina alan yritysiltä.

Rakennuskulttuurin inventoinneissa käytetään arvottamisessa usein kolmijakoista luokittelua: arkkitehtonisesti arvokas, historiallisesti arvokas tai maisemallisesti arvokas. Arvottamisessa käytetään lisäksi täydentäviä

kriteerejä: harvinaisuus, edustavuus, tyypillisuus, alkuperäisyys, sopusointisuus, yhtenäisyys, vaihtelevuus, kerroksisuus, symbolikohde, avainkohde, liittyminen ympäristöön sekä tutkimus- ja opetusarvot. Lisäksi arvioidaan alueellista vaikuttavuutta paikallisesta valtakunnalliseen.

Muutoksilla on väistämättä vaikutuksia rakennuksen myöhempään arvoon. Vaikka rakennuksen ajankuvan säilyttäminen on arvo sinänsä, ovat muutostyötkin osa rakennushistoriaa.

Nykyisin myös kauneusarvot, sosiaaliset merkitykset ja todistusvoima ovat vakiintuneet osaksi arviointia. Kulttuuriympäristöllä on vaikuttava roolinsa yhteisen muistin ylläpitäjänä, identiteetin pohjana ja hyvinvoinnin lähteenä sekä kaikkine muutoksineen yhteiskunnan vaiheiden kuvastajana.

Käyttöarvo ja taloudelliset arvot

Niin kauan kuin rakennusta pidetään tarpeellisena, sitä ylläpidetään ja hoidetaan, suojellaan vahingoilta. Rakennuksen käyttötarkoitus vaikuttaa oleellisesti muutostarpeisiin. Käyttö, joka edellyttää mahdollisimman vähän rakenteellisia muutoksia on kulttuurihistoriallisten arvon kannalta ihanteellisin. Toisaalta käyttötarkoitusten muutokset ja parannustoimet lisäävät vanhan rakennuskannan käyttöarvoa ja jatkavat rakennusten elinkaarta.

Suomen rakentamisesta yli puolet on korjausrakentamista. Kansallisvarallisuudestamme noin kaksi kolmasosaa on rakennettua ympäristöä. Rakennusten ylläpito vaikuttaa siis suoraan kansantalouteemme. Rakennusten käyttöarvo ja kunto mitataan rahassa, samoin rakentamiseen ja kunnostukseen kuluneet resurssit. Hyvin hoidettu kiinteistö on turvallinen sijoitus. Vanhan rakennuskannan leimaamassa miljöössä on rahassa mitattavaa sijaintiarvoa. Paikallinen historia ja sitä peilaava rakennuskulttuuri ovat vetovoimatekijä. Kulttuuri-ilijö houkuttelee matkailijoita sekä pysyviä asukkaita ja yrittäjiä.

Tuotantorakennuksia on 1900-luvun lopulta alkaen otettu yhä enemmän uuteen käyttöön. Teollisuuden karkeasta estetiikasta on tullut arvo:

”Tehdashallin sisällä vanha teräskonstruktio on jätetty rehellisesti näkyviin, sen karu pinta ei ujostele historiaansa. Monelle käynti täällä on ollut ensimmäinen kosketus teollisuusarkkitehtuuriin.”

*Lauri Putkonen Wärtsilän telakkahalleista
Teollisuus ja museot -seminaari 2002*

Uudisrakentaminen ja voimakkaat saneeraukset aiheuttavat väistämättä piikin rakennetun ympäristön CO₂-vaikutuksissa. Siksi vanhan rakennuskannan käyttö ja pienin toimin tehtävät energiakorjaukset ovat sekä ekoteettä kulttuuritekoja.

Harkinta säästää vaivaa ja rahaa. Ehjän, toimivan tai korjattavissa olevan purkaminen tai vaihtaminen ei ole välttämätöntä. Säästävää korjaamista voidaan useimmiten toteuttaa materiaalien ja kustannusten suhteen purkavaa korjaamista tehokkaammin. Jos rakennusosien vaihtaminen tai koko rakennuksen purkaminen on välttämätöntä, on taloudellista purkaa suunnitelmallisesti ja lajitellen, jotta kierrätyskelpoinen materiaali voidaan hyödyntää uudelleen. Internetin palvelut tehostavat rakennusosien kierrätystä: useissa portaalissa välitetään osien ja materiaalien lisäksi kokonaisia rakennuksia ehjänä purettavaksi ja siirrettäväksi.

Historialliset ja maisemalliset arvot

Arkkitehtoninen arvo jaetaan yleensä rakennustaiteelliseen ja rakennushistorialliseen arvoon. Rakennushistoriallinen arvo ei tarkoita pitkää ikää, sillä tarkoitetaan erityisyyttä tai tyyppillisyyttä, rakennuksen alkuperäisyyttä tai eri aikakausien tyylien kerroksellisuutta. Rakennustaiteellinen arvo merkitsee esteettisten tekijöiden hyvää laatua, arkkitehtonista esimerkillisyyttä ja rakennuksen toiminnallisuuden ja muotokielen tasapainoa. Rakennustaiteellinen arvo voi tulla esiin myös rakennuksen ja sen ympäristön suhteessa. Myös rakentamattomalla tai tyhjällä tilalla on osuutensa rakennetun ympäristön arkkitehtuurissa.

Historiallinen arvo merkitsee sitä, että rakennukseen liittyy jotakin historiallisesti merkittävää, kuten tunnettu toimija, tapahtuma tai ilmiö. Tekniikan ja talouden kehityksen, tapojen muutoksien – ylipäätään yhteiskunnan vaiheiden ymmärtäminen rakennetun ympäristön kertomana on historiallista merkittävyyttä. Nuorikin rakennus voi olla historiallisesti arvokas.

Maisemallinen arvo tarkoittaa rakennetun ympäristön esteettisten ja visuaalisten ominaisuuksien arvoja. Maisemallisesti (tai ympäristöllisesti) arvokas kohde voi olla miljöötä hallitseva rakennus tai alueen kokonaisuvaan keskeisesti vaikuttava osanen tai niiden summa. Maisema voi olla kaunis, koska siinä on ajallista syvyyttä ja muotojen harmoniaa, menneen ajan rakentamisen taidetta tai mieltä kutkuttavia kerroksia kerrosten päällä.

Yhden rakennuksen arkkitehtoninen arvo voi olla yksittäiskohteena vähäinen, mutta kokonaisuuden osana merkittävä. Maisemallinen arvo tulee usein ilmi ympäristöllisestä vuorovaikutuksesta: miten tai millainen kohde on suhteessa muihin rakennuksiin, reitteihin, näkymiin, luonnonalueisiin jne. Maisemallinen arvo kärsii helposti hoitamattomuudesta tai huolimattomasta uudisrakentamisesta. Urbaaniympäristössä maisemallisen merkityksen sijaan voidaan puhua kaupunkikuvalisista vaikutuksista ja arvoista.

Luostarinkatu 16, Turun teollisuuskoulu, H. Rancken 1903.

Alkuperäisyyden ja aitouden arvot ovat arvoista korvaamattomimmat. Autenttisuudella voidaan tarkoittaa alkuperäisiä materiaaleja, rakenteita tai alkuperäistä käyttöä. Säilyneet vanhat rakennusosat ovat usein laadukkaita; valikoiduista materiaaleista huolella valmistettuja. Korjaamalla vain vaurioituneet osat säästää rahaa ja antikvaariset arvot, mutta myös energiaa, joka kuluu vanhan purkamiseen, uuden valmistamiseen, kuljetukseen ja asentamiseen.

Palauttava kunnostaminen lisää rakennuksen kulttuuriarvoa, mutta uudemman historian pyyhkiminen alkuperäisyyden nimissä on vain harvoin kestävä tavoite. Hyvin tehdyt muutokset ja eri aikakausien valinnat ovat osa talon historiaa. Taitamattomasti toteutetun vanhaa jäljittelevän saneerauksen tulos on taas usein kömpelö ja selvästi tekoverha. Paljas hirsiseinä ei kuulu satavuotiaaseen kaupunkiasuntoon eikä kolmijakoinen ulkolaudoitus rintamamiestaloon.

Sosiaaliset arvot

Viranomaistiedon ja tieteellisen tiedon lisäksi on olemassa myös muita tiedon lajeja kuten sosiaalinen tieto eli yhteisöllinen tieto, perinteenä kulkeva tieto ja kokemukseen perustuva tieto. Kun yhteisö liittyy myönteisiä merkityksiä ympäristöönsä, on kyse sosiaalisista arvoista. Historiaa henkivät ympäristöt ovat tunnesyistä usein hyvin tärkeiksi koettuja. Tunnearvo voi olla yhteisesti koettu tai henkilökohtainen side rakennettuun ympäristöön.

Kulttuuriympäristöön liitettäviä kokemuseräisiä arvoja ovat mm. kerronnallisuus, kerroksellisuus, monimuotoisuus, inhimilliset mittasuhteet, omaleimaisuus ja tunnistettavuus. Yhtenäisyys luo miellyttäväksi koettua harmoniaa, mutta ilman riittävää vaihtelua se kääntyy tylsyydeksi. Ympäristön hahmottamista helpottavat piirteet, maamerkit ja vanhojen rakennusten kaltaiset, reittejä jäsentävät kiintopisteet nostavat ympäristön arvostusta ”käyttöliittymänä”. Kunnossa pidetty vanha miljöö luo yhteistä turvallisuuden ja välittämisen tunnetta.

ARJEN MODERNI RAKENNUSPERINTÖ

Suurin osa rakennuskannastamme edustaa modernin ajan arkkitehtuuria. Suomessa 1930-luvun funktionalismia pidetään modernismin alkuna, joskin 1900-luvun ensimmäisten vuosien jugendia voidaan myös pitää modernismina, sillä tyyli oli irtiotto arkkitehtuurin perinteistä, klassisesta muotokielestä. Funktionalismilla ja rakentamisen standardoinnilla luotiin itsenäisen Suomen estetiikkaa ja jalostettiin käsityöstä teollisuutta. Teollinen rakentaminen on meille arkipäiväinen asia, mutta rakentamisen teollistuminen ja siihen liittyvä kaupungistuminen ovat historiallisia käännekohtia.

Moderni rakentaminen poikkeaa lähes kaikessa mahdollisessa vanhemmasta rakentamisesta, ja se haastaa tutut arviointitavat ja suojeluperiaatteet. Moderniin ajatteluun – modernin perintöön – kuuluvat monistettavuus ja sarjatuotanto, teollinen toteutustapa. Pelkistetyt ja vähäeleiset rakennukset ja tietyistä valmistusmenetelmistä johtuvat muodot ovat osa rakentamisen historiaa. Nuorekin rakennuksen arvoina voidaan pitää kykyä kertoa aikansa yhteiskunnasta, tavoitteista, valinnoista ja realiteeteista.

Modernin arkkitehtuurin vaalimisella on siis suuri merkitys. Modernismin arvottamisessa tulisi merkkiteosten ohella kiinnittää huomiota suunnittelu- ja tuotantohistoriaan ja eri aikojen ilmiöiden todistusvoimaan. Nuorten kohteiden arvottamisessa arkkitehtonisten arvojen rinnalle voidaan nostaa monia arjen arvoja kuten tekijöitä

Rauhankatu 23, A. Sandelin 1952. Tietyn ajan rakennuksilla on lukuisia yhteisiä piirteitä, joiden vaalimista voitaisiin tehostaa kirjaamalla esimerkiksi julkisivujen ja yhteisten tilojen korjauksia ja muutoksia koskevat määräykset kuntien rakennusjärjestyksiin.

Uittamo, Rykmentintie 64. Puolimatkan vuonna 1968 suunnitteleman ja urakoiman kerrostalon julkisivua on elävöitetty harvinaisella profiloinnilla.

Oman aikakautensa tyyliin säilyttänyt, mutta nykyaikainen, peruskorjattu 1960-luvun rivitaloyhtiö Ispoisissa, suunnittelija arkkitehti Heikki Sarainmaa.

alueen käytettävyys ja toimivuus, liittyminen virkistysverkkoon ja rakentamisen suhde ympäristöön.

Tuotantolähtöisen rakentamisen niukka muotoilu ja mitoitus sekä usein myös korjausnäkökulman puuttuminen ovat omiaan asettamaan haasteita alkuperäisyyden ja ajanmukaisuuden ihanteiden yhdistämiseen. Tällä hetkellä peruskorjausvaiheeseen ovat tulleet yhtä aikaa 1950-, 60- ja 70-lukujen rakennetut ympäristöt. Seurauksena on, että hyvinkin erilaisten kohteiden ominaispiirteet uhkaavat sulautua nykypäivän ”saneeraus-arkkitehtuuriksi”.

Lähiöt ovat hyvä esimerkki modernin rakennusperinnön vaalimisen haasteista. Lähiöitä pitää korjata ja ajanmukaistaa, sillä näillä alueilla on usein kaikki edellytykset hyvään asumiseen kohtuullisin kustannuksin. Korjausten mukana muutoksen halu ajaa monesti yli pyrkimyksen vaalia ajan kuvaa. Kiistatonta on, että lähiö on 1900-luvun lopun asumisen ja rakentamisen ikoni siinä missä rintamamiestalo on jälleenrakennuskauden.

4 KÄYTÄNNÖT

RAKENNUSSUOJELU JA MAANKÄYTÖN SUUNNITTELU

Iina Paasikivi | kaavoitusarkkitehti | kaupunkisuunnittelu

Rakennusten ja kokonaisten ympäristöjen suojelun tarve on reaktiota sille, että rakennuksen säilyminen on uhattuna. Rakennukset säilyvät suojeluttakin, mikäli ne ovat omistajilleen teknisesti ja taloudellisesti käytökelpoisia. Hitaasti kehittyvissä yhdyskunnissa tämä on ollut vallitseva asian tila, rakennuksia on korvattu uusilla vain tarpeeseen taloudellisten mahdollisuuksien mukaan. Rakennustekniikka ja arkkitehtoniset ideaalitkin muuttuivat hitaasti. Viimeisen sadan vuoden ajan kiihtyvä taloudellinen kasvu ja kaupungistuminen ovat nostaneet kiinteistöjen tavoitearvoja ja johtaneet maankäytön tehostamiseen, jolloin vanha rakennuskanta on saanut väistyä.

Rakennukset ovat aina sekä käyttöomaisuutta että vallan tai statuksen symboli. Monumentit ovat säilyneet ilman suojeluakin. Silti ensimmäiset systemaattiset suojelutavoiteluettelot koskivat monumentteja. Kaupunkiympäristön suojelun tarve heräsi 1900-luvun alkukymmeninä. Ensimmäiset lainsäädännön normit koskivat historiallisia kaupunkeja, Porvoota, Raumaa, Naantalia. Turussa Aurajoen rantamaisema Aurasillan ja Tuomiokirkkosillan välillä edustaa Engelin asemakaavan määräysten mukaista ns. kivikaupunkia. Se nousi suojelukeskustelun kohteeksi jo 1910-luvulla.

Keskustan rakennussuojelun vaihekaava 1984 oli ajankohtaan nähden varsin kattava esitys arvoraakennuksista. Vaihekaavan raportti sisälsi myös katsauksen silloisen nykyrakentamisen kannalta esimerkillisiin kohteisiin vuosilta 1971–83. Nuorin suojeltavaksi esitetty kohde oli alle 20-vuotias, Jorma Järven suunnittelema hammaslääketieteen laitos vuodelta 1965.

Rantamaisemaa on sittemmin varjeltu mm. rakennusjärjestyksessä korkeutta rajoittavalla aluemääräyksellä. Nykyaikainen rakennussuojelu alkoi juuri tästä: Läntinen Rantakatu 5 ja 7 ovat ensimmäisiä, vuonna 1960 asemakaavalla suojeltuja rakennuksia, joiden suojelumääräys koski julkisivujen säilyttämistä. Niiden suojelun yhteydessä osoitettiin tonttien Linnankadun puoleiselle osalle uutta rakennusoikeutta. Tämä ajatus rakennussuojelun kompensatiosta samalla tontilla jäi kaavoituskäytäntöön vallitsevaksi normiksi.

Turun palon jälkeinen Engelin asemakaava-alue oli niin laaja, ettei se rakentunut täyteen sadassa vuodessa. Kaupungin keskusta, kaupallinen painopiste siirtyi Tuomiokirkon puolelta nykyisen Kauppatorin ympäristöön vasta 1800-luvun loppupuolella. Kaavoitetun alueen laajuudesta johtuen Turkuun ei muodostunut yhtenäisiä, nopeasti rakentuneita kaupunginosia, vaan suurta osaa keskustaa leimasi 1800-luvun lopulta lähtien eri mittakaavaisten rakennusten rinnakkaisuus. Raju kaupunkirakenteen uusiutuminen toteutui vasta 1950-luvulta lähtien, sodan ja pula-ajan jälkeen. Parissa vuosikymmenessä kaupungin ilme muuttui ja alkoi kiihtyä mitteli rakennusten suojelusta. Monumenttien suojelun lisäksi ryhdyttiin vaatimaan miljöösuojelua. Turun kaupunkisuunnittelussa tehtiin tämän reaktion seurauksena monia merkittäviä rakennetun ympäristön suojeluun tähtääviä päätöksiä.

Port Arthurin alue rakentui poikkeuksellisen nopeasti 1900-luvun alussa ja muotoutui yhtenäiseksi. Se suojeltiin asemakaavalla vuonna 1983. Piispankadulla moderni laitosrakentaminen hävitti harvinaisen pittoreskia kaupunkiympäristöä 1970-luvulla. Silloin syntyi ns. Piispankatu-liike ja jäljelle jääneet puutalot saivat suojelukaavan 1980-luvun lopulla. Suojeluasemakaava

Kuulutettu 22.6.84

TURUN KESKUSTAN RAKENNUSSUOJELUN VAIHEKAAVA
RAKENNUS- JA MILJÖSUOJELUKITTEET 1984

1 / 7000

21

valla turvattiin samoihin aikoihin myös Martin kaupunginosassa sijaitseva Mestarinkadun alue, joka edustaa 1920-luvun kaupunki uudistusta.

Yleiskaavan yhteydessä laadittiin suojeluraportti v. 1975, jonka kohdeluettelo oli hyvin suppea ja sekin vanhentui nopeasti. Kaupunginvaltuusto päätti suojeluraportin tarkistamisesta, jotta koko ruutukaava-alueen suojelutarpeet selvitetään. Vuosina 1982–1984 tehtiin keskustan rakennussuojelun inventointiluettelo. Luettelon suojelutavoitteita arvioitiin museaalisen asiantuntemuksen ja maankäytönsuunnittelun näkökulmasta käsin. Luettelo kuulutettiin 22.6.1984 (Turun keskustan rakennussuojelun vaihekaava) ja se eteni aina kaupunginhallitukseen, josta se kuitenkin palautettiin otettavaksi huomioon keskustan asumisen vaihekaavan tai osayleiskaavan yhteydessä.

Rakennussuojelun vaihekaava on käsitteeltään keskeneräisenäkin, toiminut kuten yleiskaavan on tarkoitus, ohjeena asemakaavan muutoksissa. Siitä huolimatta vanhojen talojen purkamisen yhteydessä kiistoja syntyy. Käytännössä kaikki suojeluluettelot vanhenevat nopeasti. (Vaikeaksi on osoittautunut suojelutavoitteista päättäminen laajoina luetteloina, vaikka rakennuksen suojelupäätös tehtäisiinkin kohteen asemakaavan muutoksella.) Turun museokeskus määritteli vuosina 2002–03 keskustan suuralueelta ennen vuotta 1960 valmistuneille rakennuksille suojelutavoitteet osayleiskaavan pohjaksi. Mukana oli myös 1970- ja 1980-luvun esimerkkikohteita, lähinnä julkista rakentamista.

Kaupunki päätti vuonna 1984 keskustaa lähellä olevien vanhojen pientaloalueitten (ennen sotia syntyneet sekalaiset esikaupungit että jälleenrakennuskauden ns. asevelialueet) liittämistä osaksi perusparannusohjelmaa. Kaupunki päätti näiden alueiden asemakaavan muuttamisesta tarpeen mukaan niin, että rakennuskanta voi säilyä ja alueille voidaan myöntää perusparannuslainaa. 300 ha asemakaavoitettua aluetta pantiin rakennuskieltoon asemakaavan muuttamista varten. Perustettiin erillinen perusparannusryhmä, joka tutki alueitten rakennushistoriaa, laati suojeluasemakaavoja ja neuvoi rakennusten peruskorjauksen suunnittelussa. Keskustan rakennussuojelu jäi yksittäisten asemakaavojen laadinnan varaan.

Keskustan rakennusperinnön ja täydentävän rakentamisen yhteisiä mahdollisuuksia selvittänyt monialainen hanke ”Turun elävä keskusta – Keskustan kehittämissuunnitelma: keskustan rakennussuojelun ja

Rakennuskieltoalue

Alue voidaan asettaa rakennuskieltoon suunnittelua varten. Kiellon tarkoitus on säilyttää olemassa oleva tilanne suunnitteluprosessin ajan. Kiellon aikana rakennusten korjaaminen ja tulevaa suunnitelmaa tukeva rakentaminen on sallittua. Rakennuslupa edellyttää poikkeamispäätöstä.

MRL 38, 53 ja 61 §

täydennysrakentamisen yhteensovittaminen” valmistui vuonna 2010. Projektin tuloksia hyödynnetään keskustan yleiskaavoituksessa. Suunnitelman toteuttamiseen saatiin rahoitusta Kiinteistösäätiöltä. Osaselvityksissä koottiin mm. uutta inventointitietoa kerrostalojen porashuoneista. Hankkeen tavoitteena on ollut nostaa esille maankäytön suunnittelun perustiedoksi kaupunkikuvaan ja -tilaan vaikuttavia rakennushistorian kerrostumia ja esittää tapoja täydennysrakentamiselle.

Lainsäädäntö edellyttää, että asemakaavoitetulla alueella rakennussuojelusta päätetään asemakaavalla, vain poikkeustapauksessa sovelletaan valtioneuvoston päätöstä lain nojalla suojelemisesta (laki rakennusperinnön suojelemisesta, ent. rakennussuojelulaki). Maankäyttö- ja rakennuslain määrittelemissä asemakaavan sisältövaatimuksissa todetaan, että rakennetun ja luonnonympäristön erityiset arvot tulee ottaa huomioon kaavaa laadittaessa ja kaavoissa voidaan antaa niitä koskevia suojelumääräyksiä (54 §, 57 §). Rakennussuojelun toteutumista kunnan päätöksenteossa valtio valvoo ympäristökeskuksen viranomaistoiminnalla.

Ylemmän asteisissa kaavoissa, maakuntakaavassa ja yleiskaavoissa, asetetaan tavoitteita asemakaavoille, myös suojelutavoitteita. Lain mukaan asemakaavaa laadittaessa ylemmät oikeusvaikutteiset kaavat on otettava huomioon (MRL 54 §). Asemakaavoitetulla alueella yleiskaava ei ole sellaisenaan voimassa, vaan sen tavoitteita toteutetaan asemakaavanmuutoksissa. Näin juridinen rakennussuojelupäätös toteutuu vasta asemakaavalla.

Suojelun kohteina voivat olla muutkin kuin rakennukset. Aurajoen varren rakenteet, kivimuurit ja sillat sekä puistot ovat valtakunnallisesti arvokasta kansallismai-

semaa. Niiden keskeisten osien suojelusta on päätetty asemakaavalla. Puisto on rakennettu viherympäristö. Suojelulla on tarkoitus vaalia puiston arkkitehtuuria, rakennetta ja sen kerroksellisia piirteitä. Luonnonsuojelun tavoitteet voivat olla joissakin tapauksissa vastakkaiset. Samoin kuin vanhoihin rakennuksiin, ihmisillä on tunne-siteitä myös kaupungin puihin. Tämä on yksi suunnittelussa huomioon otettava seikka, osa ns. sosiaalisia vaikutuksia. Suojelun kohde voi olla myös silta tai muu siihen verrattava rakenne tai vaikkapa Aurajoen varren telakkateollisuudesta muistuttava nosturi.

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaisissa asemakaavamääräyksissä voidaan käyttää myös suojelun aluemerkitä. Aluesuojelulla voidaan määritellä tarvittavalla tarkkuudella ne ympäristön rakenteet ja ominaisuudet - rakennukset, piharakenteet, kaduntasaukset -, jotka muodostavat ympäristön suojeltavat arvot. Lisäksi määritellään ympäristömuutoksen reunaehdot. Tästä aluemerkitä annetaan /s -määräyksenä alueen käyttötarkoituksen tarkennuksena. Suojelu voi olla myös käyttötarkoituksena SR "rakennussuojelualue". Tällöin rakennussuojelu määrittelee reunaehdot alueen käytölle.

Rakennuksen ylläpito ja korjaaminen alkuperäisen rakenteen mukaisesti, on rakennuksen omistajan tavanomainen velvoite, josta ei koidu korvausvelvollisuutta yhteiskunnalle. Sen sijaan, jos rakennusta ei voida käyttää ns. kohtuullista hyötyä tuottavalla tavalla tai sille asetetaan sellaisia määräyksiä, jotka edellyttävät erityisiä panostuksia, voi rakennuksen omistaja saada korvausta. Asemakaavalla suojellun rakennuksen korvauksista vastaa kunta (MRL 57 §), rakennussuojelulain nojalla päätetyssä suojelussa valtio. Kunta voi saada valtiolta avustusta tällaisen korvauksen maksamiseen.

Lain (MRL 57 §) mukaan suojelumääräysten tulee olla maanomistajalle kohtuullisia, joten tavanomaisessa kaavasuojelussa ei synny korvausvelvoitetta kunnalle. Korvausvelvoitetta ei myöskään synny tontin rakennusoikeuden vähentämisestä silloin, kun perusteena ovat ympäristön erityiset arvot. Sen sijaan rakennuksen omistajalla on mahdollisuus hakea ja saada avustusta valtion varoista rakennuksen antikvaaristen arvojen säilyttämisestä. Nämä avustukset saattavat kattaa esimerkiksi porraskäytävän historiallisen maalauksen konservoinnin siltä osin, mikä ylittää tavanomaisen kunnostuksen kustannuksen.

Asemakaavamääräykset ulottuvat kaavoituskäytännössä rakennuksen ulkoiseen hahmoon, rakentamisen määrään ja käyttötarkoitukseen. Suojelumääräyksillä ei yleensä puututa rakennuksen sisätiloihin. Kuitenkin erityistapauksissa voidaan myös sisätiloihin antaa niitä koskevia määräyksiä. Tällöin voi tulla kysymykseen erikseen nimettävät, lähinnä julkisluonteiset tilat, porrashuone tai rakennuksen huonejako. Sisätilojen antikvaarisen arvon säilymiseen tähtäävät suojelukäytännöt ovat tarkemmin kehitteillä lainsäädäntötyössä.

RAKENNUSSUOJELUMALLIT

LUONNOLLINEN SUOJELU

- Rakennukseen sopiva jatkuva käyttö ja kunnossapito, ylikorjaamisen välttäminen

KESTÄVÄ SUUNNITTELU

- Rakennukseen sopivan, jatkuvan käytön ja ylläpidon edistäminen
- Ajanmukaiset perustietoaineistot, kaavatilanne ja rakennusjärjestys

VÄLILLINEN SUOJELU

- Säilyttäminen purkamista houkuttelevampaa, esimerkiksi rakennusoikeus määriteltä siten, että korjaamalla vanhaa saa enemmän kerrosalaa

OHJEELLINEN SUOJELU

- Maakuntakaavan suojelukohteet
- Yleiskaavan suojelukohteet asemakaavoitetulla alueella

OIKEUSVAIKUTTEINEN SUOJELU

- Asemakaavalla suojelu
- Suojelu lain nojalla (rakennussuojelulaki, laki rakennusperinnön suojelemisesta)
- Oikeusvaikutteisen yleiskaavan suojeluhjeet asemakaavoittamattomalla alueella
- Rakennusjärjestyksen määräykset
- Arvoja turmelevan rakennusluvan epäminen (tilapäinen suojelupäätös lopullista ratkaisua varten)

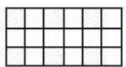

Yleiskaava ja rakennussuojelu

Yleiskaavalla ohjataan tarkempaa suunnittelua, sillä mm. osoitetaan suojelun tarve asemakaavoitusta varten. Yleiskaavallisiin keinoihin kuuluu suojelumerkintöjen ohella lukuisia muita erityisarvojen säilymistä tukevia suunnitteluohjeita, joilla vaikutetaan muutoksen ja säilymisen suhteisiin.

Nykyistä yleiskaavaa (Yleiskaava 2020) hyväksyttäessä todettiin kulttuuriympäristöön liittyvän suunnittelun olevan puutteellista (Kaupunginvaltuusto 11.12.2000 § 270). Yleiskaavan tarkistus on parhaillaan käynnissä. Rakennusperinnön kannalta tärkeimpiä yleiskaavatyön yhteydessä ratkaistavia asioita ovat vaillinaisten inventointitietojen täydentäminen, modernin ja arkisen kulttuuriperinnön säilyttäminen sekä olemassa olevat arvot huomioon ottava kaupunkirakenteen täydentäminen. Lisäksi yleiskaavan tärkeys korostuu asemakaavoittamattoman alueen ulkopuolella, jossa oikeusvaikutteisena hyväksytyt yleiskaavan suojelumääräykset ovat velvoittavia (ei ohjeellisia).

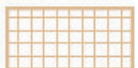
Yleiskaava laaditaan keskustan osalta tarkennettuna. Keskustan kaavoitusta tukee keskustan kehittämissuunnitelma ("Turun elävä keskusta" 2010), jossa on selvitetty mm. rakennussuojelun ja täydennysrakentamisen yhteensovittamista. Myös lähiöiden arkkitehtonisia ja maisemallisia erityispiirteitä on selvitetty osana yleiskaavoitusta.

Kaupunki- tai kyläkaavallisesti arvokas alue

Alue, jolla on säilytettäviä ympäristöarvoja

Pienin toimenpitein kehitettävät alueet

Nykyisellään säilyvät alueet

Esimerkkejä yleiskaavassa käytettävissä säilyttämistä ohjaavista merkinnöistä. (Maankäyttö- ja rakennuslaki, opas 11: Yleiskaavamerkinnot ja -määräykset).

NEUVONTA JA VALVONTA

Juha Kylliö | kaupunkikuva-arkkitehti | rakennusvalvonta

Rakennusvalvonta edistää, opastaa ja valvoo laadukkaan rakennuskannan sekä viihtyisän ympäristön syntymistä ja säilymistä. Rakennusvalvonta huolehtii myös rakentamisen ja korjausrakentamisen neuvonnasta, valvoo kaavojen noudattamista, huolehtii rakentamista ja muita toimenpiteitä koskevien lupien käsittelemisestä sekä osaltaan valvoo rakennetun ympäristön ja rakennusten kunnossapitoa. Rakennusvalvonta kuuluu kaupungin ympäristötoimialaan.

Asemakaavoitus- ja rakennuslupa-asioissa eri toimijoiden yhteistyö on kehittynyt suurin harppauksin viime vuosina. Rakennusvalvonnalla on nykyisin käytössään inventointien ja suojelulistojen lisäksi monipuolista verkkokantoihin kerättyä rakennus- ja tontikohtaista tietoa. Vaikka viralliset lausunnot annetaan ja pyydetään asiantuntijalausuntoina toimialoittain, niihin liittyvä valmisteleva keskustelu on avointa, aktiivista ja vuorovaikutteista.

Rakennuslautakunta toimii maankäyttö- ja rakennuslaissa tarkoitettuna rakennusvalvontaviranomaisena ja huolehtii rakentamisen ohjauksen ja valvonnan järjestämisestä Turun kaupungin alueella. Toimintasaännön mukaan rakennuslautakunnan tulee huolehtia, että suunnittelijoiden ja rakentajien käytettävissä on yleismääräysten täydennyksenä paikallisia ohjeita myös rakennusperinnön osalta. Rakennussuojelu- ja purkuasioita käsitellessään rakennuslautakunta käyttää kaavoitusyksikön ja teknisten lausuntojen lisäksi museokeskuksen ja kaupunkikuvaneuvottelukunnan asiantuntijalausuntoja. Lautakunnassa on kolmetoista kaupunginvaltuuston toimikaudekseen valitsemaa jäsentä ja yhtä monta henkilökohtaista varajäsentä.

Tehokkaampaa tiedonkäyttöä

Rakennusperintöä koskevien tietokantojen digitoinnilla ja perusrekisterien yhtenäistämällä sekä tiedon avoimella jakamisella edistetään rakennusperinnön vaalimista ja tehostetaan siihen kuuluvaa viranomaistyötä.

Kaupungin toimialoilla on eritavoin luokiteltua, järjestettyä ja ylläpidettyä tietoa rakennetusta ympäristöstä. Nykytekniikka mahdollistaa helppokäyttöiset karttapohjaiset käyttöympäristöt, joissa voidaan ylläpitää ja julkaista yhtä aikaa erilaisia kiinteistöihin liittyviä tietoja. Kansalaisille avoimet paikkatietopalvelut lisäävät kulttuuriympäristön vaalimisen edellytyksiä. Alkuun vaadittava tietojen organisointityö ja yhteisten perusrekisterien luominen vapauttaa jatkossa resursseja rutiineista asiantuntijoihin.

Kaupunkikuvaneuvottelukunta avustaa rakennuslautakuntaa ja rakennusvalvontaa kaupunkikuvallisissa asioissa. Kaupunginhallitus asettaa eri alojen asiantuntijoista kaupunkikuvaneuvottelukunnan neljäksi vuodeksi kerrallaan.

Neuvottelukunnan jäsenet:

- ympäristötoimialan toimialajohtaja, puheenjohtaja
- rakennustarkastusjohtaja
- kaupunkikuva-arkkitehti
- Turun museokeskuksen kulttuuriperintöyksikön intendentti
- kaavoituspäällikkö
- ympäristötoimialan hallintojohtaja, sihteeri

Lisäksi kaupunginhallitus on oikeuttanut Turun Seudun Arkkitehdit (SAFA) nimeämään kaksi jäsentä. Rakennuslautakunnan ja kaupunkisuunnittelu- ja ympäristölautakunnan puheenjohtajilla ja varapuheenjohtajilla on neuvottelukunnan kokouksissa läsnäolo- ja puheoikeus. Myös kaupunkisuunnittelujohtaja voi halutessaan osallistua kokouksiin.

Palvelut ja asiantuntijaverkostot

Turun museokeskuksen rakennustutkijat antavat neuvoja antikvaarisesta korjaamisesta. Kulttuurihistoriallisia arvoja vaaliva korjaaminen edellyttää rakennushistorian, -tyylin ja -tekniikan tuntemista sekä eri-ikäisten rakennusosien tunnistamista. Museo kerää perustietoa vanhoista rakennuksista inventoimalla ja dokumentoimalla. Museon rakennuskulttuurirekisterissä on perustiedot yli 38 000 kiinteistöstä Varsinais-Suomen alueelta. Pääosa tiedoista koskee ennen vuotta 1940 rakennettuja rakennuksia. Turun keskusta-alueelta on inventoitu kaikki ennen vuotta 1982 valmistuneet rakennukset.

► www.turku.fi/museo

Kiinteistöliikelaitoksen korjausneuvoja antaa neuvoja korjausrakentamiseen (ei suunnittelupalvelua) ja jakaa kaikki valtion korjaus-, energia- ja suhdanneavustukset ja Turun kaupungin hissiavustukset sekä korkotukilainat uudisrakentamiseen yksityishenkilöille (omakotirakentajat).

► www.turku.fi > Asuminen ja rakentaminen > Korjausneuvonta ja -avustukset

Museovirasto on opetusministeriön alainen valtion virasto, joka palvelee viranomaisia, yhteisöjä ja yksityisiä rakennusperintöön liittyvissä kysymyksissä. Museovirasto on siirtänyt osan tehtävistään Turun museokeskukselle, joka huolehtii mm. korjausrakentamisen antikvaarisesta neuvonnasta ja seurannasta sekä avustusten ohjauksesta, ei kuitenkaan valtion omistamissa tai kirkollisissa kohteissa. Rakennussuojelulailla suojelluissa kohteissa menettelytavoista sovitaan erikseen. Museoviraston korjauskortisto opastaa korjaamaan vanhaa rakennusta oikein ja taloudellisesti:

► www.nba.fi/fi/korjauskortit

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus huolehtii vuorovaikutuksellaan mm. kulttuuriympäristöasioiden huomioon ottamisesta viranomaistyössä ja on tärkeä neuvottelukumppani kaavoituksessa. Ely-keskuksen tehtäviin kuuluu myös ympäristötiedon tuottaminen ja -tietoisuuden edistäminen. Lisäksi Ely-keskus jakaa avustuksia rakennusperinnön hoitoon. Varsinais-Suomen Ely-keskus on julkaissut alueellisen kulttuuriympäristöohjelman ”Voimaa kulttuuriympäristöstä” (5/2011).

► www.ely-keskus.fi

Rakennusperinto.fi -sivustolle on koottu yhteistyössä ympäristöministeriön, Museoviraston ja kulttuuriympäristöalan eri toimijoiden kanssa kulttuuriympäristöä, erityisesti rakennuksia ja niiden hoitoa koskevia verkkosisäältäjä ja -palveluita.

► www.rakennusperinto.fi

Korjaustieto.fi on ympäristöministeriön ylläpitämä korjausrakentamisen verkkopalvelu, joka sisältää neuvontapalvelujen, vinkkien ja uutisten lisäksi ammattilaisten hakupalvelun.

► www.korjaustieto.fi

Curatio Turunmaan korjausrakentamisyhdistys ry antaa neuvoja ja valistusta perinteisiin rakennuksiin soveltuvista korjausrakentamismenetelmistä ja -materiaaleista. Curatio edistää vanhojen rakennusosien talteenottoa ja uudelleenkäyttöä ylläpitämällä varaosapankkeja.

► www.curatio.parnet.fi

Rakennusperinteen Ystävät ry on valtakunnallinen yhteistyökanava rakennuskulttuurista kiinnostuneille. Yhdistyksen tärkein toimintamuoto on Tuuma-lehden julkaiseminen. Lisäksi Rakennusperinteen ystävät järjestää aiheeseen liittyviä tapahtumia, kursseja ja opintomatkoja.

► www.tuuma.net

Turun Restauraointikeskus on Turun ammattikorkeakoulun vuonna 2007 perustama hanke. Keskuksen tarkoituksena on toimia Varsinais-Suomen rakennusperinnön hoitamisen, tiedon ja taidon kohtaamispaikkana. Restauraointikeskus tarjoaa tietoa rakennusten huollosta, säästävästä korjausrakentamisesta, perinteisestä ja ekologisesta rakentamisesta sekä välittää restaurointitöiden suunnittelijoita ja korjaustyön tekijöitä.

► www.restauraointikeskus.fi

Vanhoja rakennusosia kannattaa käyttää korjausrakentamisessa hyvän laadun, ekologisuuden ja ulkonäkötekijöiden vuoksi. Varaosapankkeja on useita ja monet niistä toimivat internetissä. Rakennusosia kierrättävistä yrityksistä ja yhdistyksistä voi tiedustella myös uusia vanhaan taloon sopivia tarvikkeita, kuten heloja, valaisimia, eristeitä jne. Purkuun menevät kokonaiset hirsirakennukset voidaan purkaa ehjänä ja rakentaa uudelleen tai kehikon osia voidaan käyttää rakennusten laajennuksiin tai korvaushirsiksi.

TURUN MUSEOKESKUKSEN VASTUUALUEET

Tutkimus, inventoinnit ja viranomaistyö

Kaarin Kurri | tutkija | Turun museokeskus

Turun museokeskuksen / Varsinais-Suomen maakuntamuseo Kulttuuriperintöyksikkö vastaa rakennetun kulttuuriympäristön hoitoon liittyvistä viranomaistehävistä. Kulttuuriperintöyksikön tehtäväkenttä on laaja kattaa rakennusperinnön ja muinaisjäännösten lisäksi esineet: kulttuuriperinnön tallentamisen, dokumentoinnin, tutkimuksen ja säilyttämisen sekä kulttuuriperinnön vaalimisen edistämisen. Museokeskuksen rakennushistorialliseen toimintaan kuuluu myös inventointien ohjaaminen ja edistäminen, antikvaarinen neuvonta sekä yhteistyö viranomaisten ja suunnittelijoiden kanssa.

Museokeskuksen / Varsinais-Suomen maakuntamuseon rooli viranomaisena perustuu vuonna 2002 Museoviraston kanssa solmittuun sopimukseen, jolla määritetään Museoviraston ja maakuntamuseon yhteistyö ja työnjako kulttuuriympäristön tutkimuksessa, suojelussa ja hoidossa sekä Turun kaupunkiarkeologisessa toiminnassa. Museokeskus mm. huolehtii alueensa kulttuuriympäristön inventoinneista, tutkimuksesta ja niiden

kehittämisestä. Museovirasto vastaa rakennussuojelulla ja valtion rakennusten suojelusta annetulla asetuksella suojelluista rakennuksista. Muilta osin vastuu on museokeskuksella.

Turun museokeskuksen asema viranomaisyhteistyössä, joka koskee Turun kaupunkikuvaan tehtäviä muutoksia, vakiintui 1990-luvulla. Museo toimii ennen kaikkea antikvaariset ja kulttuurihistorialliset arvot määrittävänä asiantuntijana ja tiedon tuottajana. 1990-luvun alkupuolelta saakka museo on saanut tiedoksi kaikki Turun rakennus- ja purkuasiat, antanut lausunnon miltei jokaisesta purkulupahakemuksesta, laadittavasta asemakaavasta ja kulttuurihistoriallisesti merkittävään rakennukseen kohdistuvasta muutos- ja peruskorjaushankkeesta. Museokeskus osallistuu kaupunkikuva-neuvottelukunnan työskentelyyn ja tarvittaessa maankäytön suunnittelua käsitteleviin kokouksiin.

Museo neuvoo yksittäisiä henkilöitä korjauskysymyksissä sekä osallistuu asiantuntijana kaupungin omistamien arvorakennusten korjaushankkeisiin. Myös kaavoittajat kääntyvät yleensä jo työn alkuvaiheessa museon puoleen odottaen saavansa käyttöönsä analyttisen perustiedoston tai ainakin listauksen säilytettävistä kohteista. Turun kaupunkialueen rakennetun ympäristön tutkimukseen ja asiakaspalveluun kohdenetut vakinaiset resurssit ovat kaksi rakennustutkijaa ja yksi arkeologi. Tutkijat valmistelevat omalta alueeltaan museolta pyydetty lausunnot, joiden periaatteet linjataan viikoittain pidettävässä palaverissa. Vastuu lausuntojen sisällöstä on museotoimen johdolla.

Museokeskus tuottaa ja ylläpitää rekisteriä Turun rakennuskantaan sisältyvistä kulttuurihistoriallisista ja rakennustaiteellisista arvoista. Dokumentointi ja tutkimus ovat kuuluneet museotoimen tehtäviin jo 1900-luvun alkupuoliskolta saakka. Valokuvadokumentoinnit toteutetaan systemaattisesti vähintään parin vuosikymmenen välein. Näistä vanhin on vuodelta 1921, jolloin kaupunki osoitti määrärahan vanhaa Turkua esittelevään valokuvaukseen (Smedberg – Määttä). Systemaattinen rakennusinventointi käynnistyi vuonna 1980, jolloin museo inventoi Turun kaupungin omistamat kiinteistöt. Vuosina 1982–84 inventointiin ruutukaava-alue keskustan rakennussuojelun vaihekaavatyön pohjaksi ja sen jälkeen työ on vaiheittain ulotettu esikaupunkialueille. Osa alueista on vielä kokonaan inventoimatta. Inventoinnin päivitystarve on kuitenkin ilmeinen. Keskustan osalta suojelutavoiteluettelo perustuu edelleen 30 vuotta vanhaan inventointiin eikä vuoden 2002 täydennysinventoinnissakaan pystytty määrittämään 1960–1970-lukujen rakennusten suojelukysymyksiä.

Arjen estetiikkaa. Toivolankadun tähtiä, kaupungin talonrakennusosasto / V. Laitsalmi 1949–1951. Turussa systemaattinen rakennusinventointi ulottuu jälleenrakennuskauteen saakka. Nuoremman rakennusperinnön arvottaminen on vielä kesken.

Julkishallinnossa on pyritty aktiivisesti edistämään eri organisaatioiden välistä tiedonvaihtoa ja tietojärjestelmien yhteen toimivuutta. Nyt pystytään eri organisaatioissa tuotettuja aineistoja hyödyntämään palvelurajapintojen avulla. Museokeskuksessa otettiin 2011 käyttöön selainpohjainen tiedonhallintatyökalu Museon informaatioportaali (MIP), jossa hyödynnetään Maanmittauslaitoksen rajapintapalveluja taustakartan, kiinteistötietojärjestelmän ja rakennus- ja huoneistorekisterin osalta. Portaalissa on nähtävillä myös monien muiden tahojen tuottamia paikkatietoaineistoja ja sieltä voidaan rajapinnan kautta myös luovuttaa tietoa. Tiedot ovat kuntien viranomaisten käytettävissä, ja tietoa voi irrottaa myös taulukoiden avulla erilaisiin tarpeisiin ja paikkatietojärjestelmiin. Lähiaikoina osa tiedoista avataan kaikkien kansalaisten käyttöön.

SATA VUOTTA RAKENNUSSUOJELUA

Kaarin Kurri | tutkija | Turun museokeskus

Turun rakennussuojelukeskustelun aloittajana voidaan pitää arkkitehti Alex. Nyströmiä, joka vuonna 1904 puhui Puolalanmäellä sijainneen vanhan kyläasutuksen säilyttämisen puolesta. Vuonna 1908 Nyström nosti esiin huolen Turun kukkuloilta avutuista näkymistä, jotka olivat peittymässä vasta rakennettujen arvokkaiden puistojen kupeeseen nousevien uudisrakennusten myötä, ja esitti kerroskorkeuden rajaamista. Samaan aikaan Turun kaupungin historiallisen museon (nyk. Turun museokeskus) johtokunnan jäsenet Axel Haartman ja Julius Finnberg aloittivat kamppailun Luostarinmäen mökkien säilyttämiseksi.

Askel systemaattiseen suuntaan rakennussuojelussa otettiin 1950-luvun puolivälissä, jolloin Iso-Heikkilän kartanon purku havahdutti kaupungin museolautakunnan laatimaan luettelon ehdottomasti säilytettävistä rakennuksista. Ensimmäinen suojeluluettelo käsitti 68 rakennusta ruutukaava-alueelta ja 14 sen ulkopuolelta. Lista jäi kuitenkin vain symboliseksi eikä kaupunginvaltuusto vahvistanut sitä koskaan.

Keskusta-alueen vanhojen rakennusten purku kiihtyi 1950- ja 1960-luvuilla. Kaupunkisaneerauksen jalkoihin jäi monia kaupunkilaisten arvostamia taloja. Muinaistieteellinen toimikunta (nyk. museovirasto) laati vuonna 1968 oman listauksen Turun säilytettävistä rakennuksista ja historiallinen museo päivitti omansa vuonna 1970. Suojelukohteita oli nyt ruutukaava-alueella 106 ja 12 sen ulkopuolella (kirkot, pappilat ja kartanot) sekä muutama huvila Ruissalosta. Luettelo kopioitiin lähes muutositta Varsinais-Suomen seutukaavaliiton suojeluraporttiin 1972 ja Olli Kivisen yleiskaavaehdotukseen 1976.

Suojelulistaukset käsittivät vain pienen osan vanhoista rakennuksista. Säästettävät rakennukset ajateltiin enemmän rakennustaiteellisinä muistomerkkeinä kuin kaupunkitilallisina kokonaisuuksina. Turun maakuntamuseo eli nykyinen museokeskus alkoi systemaattisesti dokumentoida purettavia rakennuksia rakennusten

Käsiyöläiskatu 8, rakennettu 1833, muutettu 1885 A. Helenius ja 1901 A. Salviander.

purkamisen tultua luvanvaraiseksi rakennuskieltoalueilla vuonna 1976.

Hamburger Börsin purku joulukuussa 1976 nosti kulttuuriväen barrikadeille ja alkoi käänteen tekevä keskustelu rakennussuojelun periaatteista. Uudenlainen suhtautuminen suojelu- ja kaavoituskysymyksiin näkyi mm. Hansakorttelin suunnitteluvaiheissa: 1970-luvun alussa laaditun kaavan mukaan oli tarkoitus säilyttää vain Turun ruotsalainen teatteri ja apteekkitalo, mutta Turun miljööpoliittinen yhdistys Enemmistö ry:n tehtyä suojeluesityksen Eerikinkadun puoleisten rakennusten ja eräiden piharakennusten säilyttämisestä muutettiin kaava 1980-luvun alussa; tosin piharakennukset saivat nytkin väistyä.

Rakennusten purkamisesta aiheutuva jatkuva protestointi vauhditti kaupunkia suojelutavoitteiden määrittämiseen. Työ annettiin Arkkitehtitoimisto Sigvard Eklund Ky:lle, joka inventoi vuosina 1982–84 ruutukaava-alueen rakennukset ja määritti yhteistyössä museon, asemakaavaosaston sekä ao. luottamusmiesten kanssa sitä koskevat suojelutavoitteet. Turun keskustan rakennussuojelun vaihekaavaraportti valmistui vuonna 1984. Säilytettäväksi esitettyjen kohteiden määrä kasvoi runsaaseen kolmeensataan; näistä osa oli yksittäisiä rakennuksia ja osa laajoja aluekokonaisuuksia, kuten vähän aiemmin suojelukaavan saaneet Portsa ja Mes-

Asemakaavalla suojellut rakennukset

Koko Turku:
797 kpl / 1,8 % rakennuskannasta

Keskusta (kaupunginosat I–IX):
500 kpl / 16,9 % rakennuskannasta

Tilanne 1 / 2013

Lähde: Turun kaupunki, kaavoitus

tarinkadun alue. Kaupunginvaltuusto merkitsi raportin tiedoksi, ja se annettiin kaavoitusviranomaisille ohjeellisesti noudatettavaksi.

Tänä päivänä historiallisen kaupungin ominaispiirteiden vaalimistavoite on ulotettu käsittämään koko monikerroksisen ja -ulotteisen kaupunkitilan puistoineen ja kadunkalusteineen. Keskusta-alueen yleiskaavatyön ohessa päivitetään jälleen kerran suojelutavoitteita. Turun kaupunkiseudun maakuntakaavan (2004) suojelulistaus uudistettiin yhteistyössä Turun museokeskuksen kanssa. Molempiin kaavaselvityksiin liittyvät suojelutiedot perustuvat aluekokonaisuuksien säilyttämiseen ja ne on toteutettu sähköisiä tiedonhallintamenetelmiä käyttäen. Museo on ottanut listaukseensa mukaan ensimmäistä kertaa myös uudemman arkkitehtuurin. Säilyttämistavoitteet on keskustan osalta määritelty aina 1960-luvulla rakennettuun rakennuskantaan saakka.

Museokeskuksen vuonna 2002 laatimaan uuteen suojelutavoitelistaukseen valikoitiin 1 514 kiinteistöä rakennuksineen. Tavoitteena on historiallisen kerroksisuuden vaaliminen. Rakennukset jaettiin arvoluokkiin osoittamaan vakiintunutta jakoa valtakunnallisesti (SR5), seudullisesti (SR4) tai paikallisesti (SR3) merkittävään kategoriaan. Suojelun tavoitteiden osalta luokituksella ei ole merkitystä muuten kuin ryhmän SR2 kohdalla, joihin kuuluvien säilyttämistavoite tai perusteet tulee erikseen harkita korjaus- tai purkutilanteen ajankohtaistuessa. Uutena haasteena ovat arvokkaat sisätilat, jotka koskevat pääsääntöisesti julkisia rakennuksia, mutta myös mm. puolijulkisiksi mielletäviä asuinkerrostalojen porashuoneita.

Luokkaan SR 5 kuuluu 44 tonttia rakennuksineen, SR 4 -luokkaan 166 ja SR 3:een peräti 866 tonttia. Harkinna-nomainen suojelustatus SR2 annettiin 438 tontille. Mu-kaan kuuluu koko ydinkeskustan rakennuskanta sekä ruutukaava-aluetta ympäröivät vanhat esikaupunkitaa-jamat. Maakuntakaavan suojelukohteisiin tältä alueelta kuuluu 74 laajaa aluekokonaisuutta. Asemakaavalla tai muun oikeusvaikutteisen päätöksen nojalla suojeltuja rakennuksia on keskustan osayleiskaava-alueella yli 500.

TIETOA RAKENNUSTEN HISTORIASTA

Kaarin Kurri | tutkija | Turun museokeskus

Vanhimmassa vaiheessa rakennusvalvonta koski julkisia rakennuksia. Rakennuspiirustukset toimitettiin valtion viranomaiselle vahvistettavaksi ja tallennettavaksi. Suomen liittyttyä Venäjään maamme sai oman yli-intendentin viraston (nykyinen Senaatti-kiinteistöt). Nykyisin valtion rakennuttamien julkisten rakennusten vanhat piirustukset ovat Kansallisarkistossa (Rakennushallituksen arkisto).

Turun ensimmäinen oma rakennusjärjestys on vuodelta 1823. Siinä edellytettiin, että kaikista uudisrakennuksista tuli jättää lupahakemus piirustuksineen. Rakennussuunnitelmat hyväksyi 1900-luvun alkupuolelle saakka Maistraatti. Vanhimmat, ennen vuotta 1900-laaditut, rakennuslupapiirustukset ovat nykyisin Turun maakunta-arkistossa (TMA), vuosien 1900–1930 välillä laaditut Turun kaupungin keskusarkistossa (TKA) ja nuorimmat (1930–) Turun rakennusvalvonnan arkistossa. Nämä kaikki on mikrofilmattu ja niiden kopiot ovat asiakkaiden käytettävissä Turku-pisteessä (Puolalankatu 5).

Viranomaisen tallentaman rakennuspiirustussarjan lisäksi on tarvittu piirustukset omistajaa ja rakentajaa varten sekä tarpeen mukaan erikoispiirustuksia ja hankkeen suunnitteluun liittyvää muuta asiakirjamateriaalia. Näistä suuri osa on edelleen omistajien hallussa, mutta osa on kulkeutunut mitä moninaisimpiin paikkoihin, mm. Turun museokeskukseen (TMK), museovirastoon, em. arkistoihin, Åbo Akademin käsikirjakokoelmiin ja korkeakouluille. Suomen arkkitehtuurimuseoon (MFA) on talletettu monien merkittävien arkkitehtien piirustusjäämistö, Turusta mm. Erik Bryggmanin luonnokset ja suunnitelmat sekä arkkitehtikilpailuihin liittyvät asiakirjat. Kaupungin omistamien ja hallinnoimien kiinteistöjen rakentamiseen ja kunnossapitoon liittyviä suunnitelmia säilytetään Kiinteistöliikelaitoksen piirustusarkistossa Yliopistonkatu 27:ssä.

Yksityiskohtaista tietoa rakennuksista ympäristöineen antavat palovakuutukset ja virkatalojen katselmusasiakirjat, joita on säilynyt 1600-luvun lopulta lähtien. Asutustarkastajien (lääninhallituksen arkistokokonaisuus) ja seurakuntien katselmusasiakirjat ovat maakunta-arkistossa. Palovakuutuksista vanhimmat (1785–1827) ovat kaupunginarkistossa ja palon jälkeiset Sampo-Tarmon arkistossa, jonka vanhin osa on talletettu Kansallisarkistoon (KA). Palovakuutukset on mikrofilmattu ja niiden käyttökopiot ovat sekä maakunta-arkistolla että museokeskuksella. Tonttien muodostukseen ja omistajiin liittyvät asiakirjat ovat kaupunginarkistossa. Maaseudun tilamuodostumista voi seurata Varsinais-Suomen maanmittaustoimiston ja maanmittauslaitoksen arkistoihin kuuluvien maarekisterien, karttojen ja jakoasiakirjojen avulla. Alkuperäiset kartat on talletettu Jyväskylässä sijaitsevaan keskusarkistoon, mutta aineisto käytettävissä paikallisesti mikrofilmattuna. Turun kaupungin mittaus-, asemakaava- ja osoitekartoista pääosa on paikallisissa arkistoissa (TMA, TKA, TMK, Kiinteistöliikelaitoksen arkisto), mutta niitä on myös kansallisarkistossa, museovirastossa, Ruotsissa, Venäjällä, jne. Tiedot Turun keskustan merkittävimmistä kartoista on koottu vuonna 2008 ja tavoitteena on saada ne digitaalisessa muodossa yleiseen käyttöön.

Syvyyttä kaupungin visuaalisen muutoksen ymmärrykselle ja tietoa rakennetusta ympäristöstä tarjoavat valokuvat. Erittäin hyvät valokuvakokoelmat ovat mm. Turun museokeskuksessa, jonka kokoelmiin kuuluu Suomen vanhin valokuva, kaupunginarkistossa, Åbo Akademiilla (ÅABS) ja museovirastossa. Suunnittelukilpailuihin liittyvät valokuvat on talletettu Suomen arkkitehtuurimuseoon.

Museokeskus opastaa kiinnostuneita tutkimus-, arkisto- ja inventointiaineiston äärelle.

Museokeskuksen rakennushistorialliset selvitykset ja kirjallisuus:

- ▶ www.turku.fi/museo
- ▶ Palvelut:
- ▶ Rakennuserintö
- ▶ Käsikirjasto ja tutkimusarkisto

OHJELMAN TOTEUTTAMINEN

Ohjelma on lähtökohtana tehtäessä rakennettua kulttuuriympäristöä koskevia päätöksiä ja suunnitelmia. Vastuu rakennetun ympäristön käytöstä, ylläpidosta ja hoidosta kuuluu ensi kädessä kiinteistönomistajalle. Ohjelman tavoitteiden tärkeimpiä toteuttajia ovat lisäksi viranomaiset, suunnittelijat ja päättävässä asemassa olevat. Perustuslain mukaan kaikki ovat vastuussa ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä. Myös kansalaiset voivat monin tavoin edistää rakennusperinnön vaalimista. Kuka tahansa voi tuoda esiin kulttuuriympäristöön liittyvää tietoa, ottaa esiin kehittämistarpeita ja vaatia vastuullisilta toimia sekä omalla toiminnallaan osoittaa arvostusta kulttuuriympäristöä kohtaan.

TOIMENPITEET

- Lähtökohtana on rakennetun ympäristön erityisten arvojen vaaliminen. Rakennussuojelupäätös on vain yksi keino vaalia arvoja. Yleiskaavaa ja rakennusjärjestystä käytetään osoittamaan laajemmat arvojen turvaamisen tarpeet tarkempaa suunnittelua ja mahdollisia suojelupäätöksiä varten. Rakennusvalvonnan resurssit ja asiantuntemus turvataan.
- Rakennuksen ominaispiirteisiin sopiva käyttö ja kunnossapito ovat ensisijaisia rakennetun ympäristön arvojen vaalimisen keinoja. Omistajan velvollisuus on pitää kiinteistönsä kunnossa. Rakennusvalvontaviranomainen valvoo kunnossapidon toteutumista. Rakennuslautakunnan katselmuksia ja niistä tiedottamista käytetään välillisenä vaikuttamiskeinona. Laiminlyönteihin puututaan. Kaupunki hoitaa omistamia kiinteistöjä esimerkillisesti.
Toimijat: kiinteistöjen omistajat ja haltijat, kiinteistötoimiala, rakennusvalvonta
- Kulttuuriperinnön vaalimisen edellytys on tieto. Viranomaisen tuottama tieto on pääsääntöisesti julkista ja sitä pidetään helposti saatavilla. Rakennusperintöä koskevat tiedot julkaistaan paikkatietojärjestelmissä. Kansalaisilla tulee olla mahdollisuus täydentää tietoaineistoja.
Toimijat: kiinteistötoimiala, ympäristötoimiala, museokeskus
- Rakennusinventoinnit ovat maankäytön ja rakentamisen perusselvitysaineisto, jonka tulee olla riittävän kattava ja ajantasainen. Määritellään puuttuvat inventoinnit ja niiden kiireellisyys sekä osoitetaan resurssit niiden toteuttamiseen.
Toimijat: ympäristötoimiala, museokeskus, luottamushenkilöt
- Rakennettua ympäristöä koskevien toimenpiteiden, suunnittelun ja päätöksenteon tulee perustua riittäviin tietoihin. Kohteen käyttö ja mahdolliset muutostyöt sovitetaan tukemaan kohteen ominaispiirteitä mahdollisimman hyvin. Korjaus- ja muutostöissä käytetään päteviä suunnittelijoita ja noudatetaan hyvää rakennustapaa.
Toimijat: kiinteistönomistajat, ympäristötoimiala, museokeskus, suunnittelijat, luottamushenkilöt
- Oikeusvaikutteinen rakennussuojelu toteutuu asemakaava-alueella asemakaavamääräyksiin ja sen ulkopuolella yleiskaavamääräyksiin. Suojelumääräysten lisäksi kaavoissa käytetään muita säilyttämis- ja tukevia merkintöjä. Valtakunnallisesti arvokkaiksi luokiteltujen kohteiden ja maakuntakaavan suojelukohteiden säilyminen tulee varmistaa tarkemmassa suunnittelussa. Kaavamerkinnoista tulee käydä ilmi rakennuksen valtakunnallinen merkittävyys.
Toimijat: ympäristötoimiala, museokeskus, Ely-keskus

Turun ensimmäiset rakennussuojelukohdeet sijaitsevat historiallisessa keskustassa. Maaherran makasiini (C. Bassi 1829 / J. Ahrenberg 1908) ja Reuterin talo (G. Th. Chiewtz / F. W. Luchou 1861) suojeltiin asemakaavoilla 1960-luvun lopulla ja Vanhan Suurtorin rakennukset (kuva viereisellä sivulla) 1980-luvun puolivälissä. Kohdeet sisältyivät museolautakunnan vuonna 1955 laatimaan suojeltaviksi esitettyjen rakennusten luetteloon.

- Alueet, joiden ikääntynyt asemakaava on selvä uhka erityisille arvoille, todetaan vanhentuneeksi. Kaavojen uudistamista käsitellään jatkuvana prosessina osana kaavoituksen ohjelmointia. Toimijat: kaupunkikehitysryhmä, ympäristötoimiala, kiinteistötoimiala, museokeskus, Ely-keskus
- Asemakaavamääräyksissä esitetään mahdollisten korjaus- ja muutostöiden ja lisärakentamisen periaatteet. Tarvittaessa laaditaan aluekohtaisia ohjeituksia. Toimijat: ympäristötoimiala museokeskus, rakennuttajat, kiinteistönomistajat
- Yleiskaavaa laadittaessa otetaan huomioon, että yleiskaavan suojelumääräyksiä on otettava huomioon asemakaavoittamattomilla alueilla sekä alueilla, joiden asemakaava on vanhentunut. Nykyisen yleiskaavan (Yleiskaava 2020) puutteet keskustan rakennussuojelussa ja modernin rakennusperinnön suojelussa otetaan huomioon yleiskaavan tarkistuksessa. Toimijat: ympäristötoimiala, museokeskus, Ely-keskus
- Sisätiloja koskevia suojelumääräyksiä käytetään kaavoissa, kun rakennuksen interiöörillä on huomattava merkitys. Toimijat: asemakaavatoimisto, rakennusvalvonta, museokeskus
- Täydennysrakentaminen on rakentamista olevan yhdyskuntarakenteen ehdoilla, sitä parantaen ja erityisarvot säilyttäen. Kaavoituksella ohjataan merkittävimmät rakentamispaineet vajaasti rakennetuille alueille sekä tiiviin rakenteen lievealueille. Hyvän täydennysrakentamisen periaatteet tehdään näkyväksi rakentamisprosessin osaksi esimerkiksi kirjamalla periaatteet rakennusjärjestykseen. Toimijat: ympäristötoimi, museokeskus, rakennuttajat ja suunnittelijat
- Vaikutetaan rakennussuojelun edellytyksiin erilaisissa säännöksissä. Kehitetään säädösten ja sopimusten sisältöä ja tuodaan esiin mahdollisia ristiriitoja. Toimijat: viranomaiset, asiantuntijat, rakennuttajat, kiinteistönomistajat
- Ylläpidetään ja kehitetään korjausrakentajille suunnattuja neuvontapalveluja ja varaosapankkeja. Toimijat: museokeskus, rakennusvalvonta, kiinteistötoimiala, AMK, alan yritykset ja yhdistykset
- Kaupunkilaisille, viranomaisille ja päättäjille järjestetään rakennusperintöä koskevaa koulutusta, neuvontatilaisuuksia, näyttelyitä ja seminaareja. Tuotetaan paikallista rakennusperintöä eri näkökulmista esittelevää materiaalia. Kohderyhminä myös lapset, nuoret ja maahanmuuttajat.

